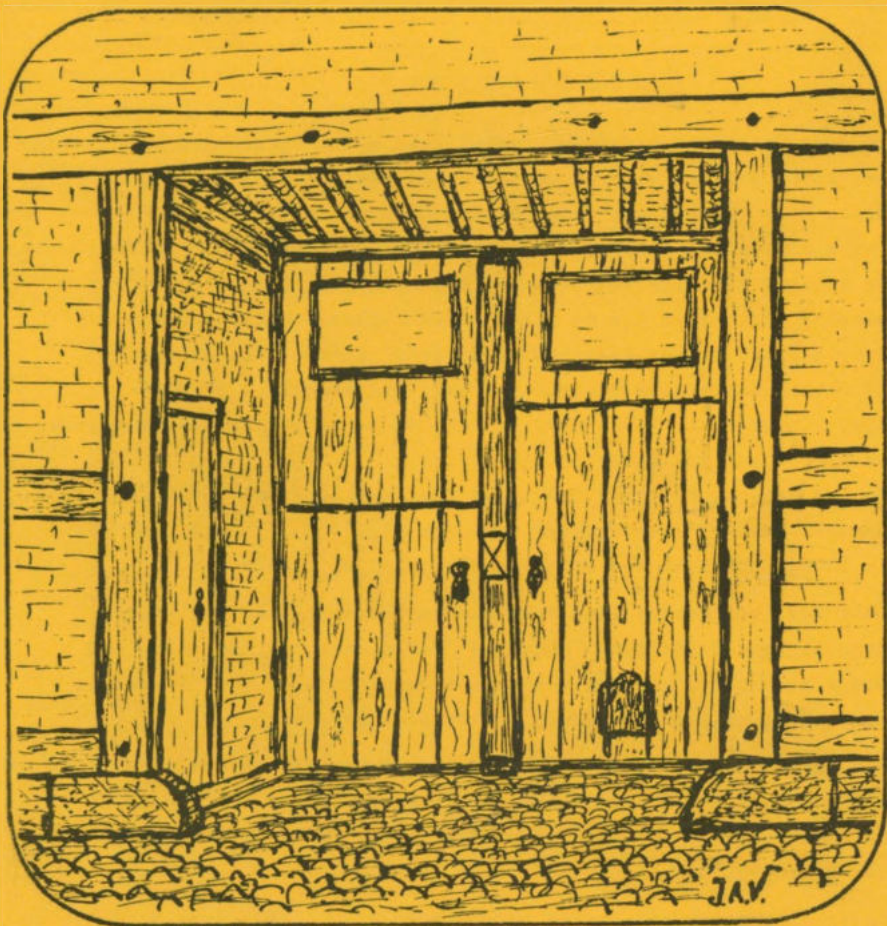

1980 * 1

't ONDERSCHOER

heemkunde denekamp

't ONDERSCHOER

De oude Twentse boerderijen hadden vaak een onderschoer, als een soort portaal vóór de poortachtige hoofdtoegang naar de deel. Deze toegang was voorzien van de dubbele 'niendeurn', welke aaneensloten tegen de uitneembare middenstijl: 'n stiepel. De stiepel kon zijn voorzien van het huismerk of een andere versiering. Bovendien had de stiepel een figuurlijke betekenis: daarin bleef immers eens het 'braotspit' steken, dat een 'huun' of 'hunewiefke' een brutale boerenknacht nagooide.

Als 'n stiepel' verwijderd was konden de volgeladen oogstwagens er doorrijden tot onder 't slop'.

In het stiepelgat sloot 'de Lappe' uit het Aamsveen het "blauwe dämpke" dat de 'zwarte dood' veroorzaakte.

In Ootmarsum trekt men bij het 'vlöggeln' um'n stiepel'.

Door het 'hoondergat' van de niendeur konden de laatste kippen naar binnen. De hofhond 'Siep' of 'Pollo' kon ook 's-nachts een oogje houden op, het erf achter het huis. De boer zelf tenslotte kon veilig uitkijken 'oawer 'n ondersten niendeur'.

Het onderschoer was een veilige schuilplaats bij slecht weer. Vaak ook diende het als bergplaats voor het dagelijkse gerief, zoals 'n riesbessem', 'n zicht', 'n strikhaakn', 'n ploogstraampn' en de 'peerdezellns'.

Menig boerenzoon zal in het onderschoer zijn liefde verklaard hebben 'an zien wich', wat dan vaak weer leidde tot een 'brulfte' en tot het voortbestaan van het Twentse geslacht.

Kortom, het onderschoer had in het leven van de Twentenaar een functie van verbinding tussen binnen en buiten, het was een veilige bewaarplaats, het leende zich goed als uitzichtspunt en het bood plaats voor menselijke contacten.

Daarom dit onderschoer als symbool van het streven van

HEEMKUNDE DENEKAMP.

Officieel driemaandelijks
contactorgaan van
HEEMKUNDE DENEKAMP

2e jaargang 1980 nummer 1

Het blad wordt gratis toegezonden aan de leden.
Een afzonderlijk abonnement kost f 10,-- per jaar, exclusief verzendkosten. Losse nummers kosten f 4,--.

Oplage: 250 stuks.
Vormgeving: H. Boink.
Ontwerp omslag: J.A.Veldhuis.

Kopy voor dit blad kunt u inleveren bij de redactie tot een maand voor het einde van elk kwartaal.
Overname van de inhoud van dit blad slechts na toestemming van de redactie.

R e d a c t i e

H. Boink, Diepengoor 16, Denekamp. Telefoon (05413) 2261.

J.A. den Ouden, Clematisstraat 26, Denekamp. Telefoon (05413) 2800.

HEEMKUNDE DENEKAMP

B e s t u u r

J.H. Borgman, voorzitter;
H. Boink, secretaris;
W.A.J. Nijhuis, penningmeester;
H.A. Booijsink, G.L.B. Broekhuis, C.C.M. Hamers, S.M. Heerink-Reerink en S. Wynia, leden.

s e c r e t a r i a a t

Diepengoor 16, Denekamp.
Telefoon (05413) 2261.

b a n k

ABN-bank te Denekamp; rekeningnummer 59.57.16.547 ten name van de penningmeester.

l i d m a a t s c h a p

Tot 16 jaar f 5,--, daarboven f 10,-- per jaar.

pag.

1. 'n woord van te vuurtn
7. belangrijke berichten
9. 't losse hoes
11. iets uit de geschiedenis van het postwezen
15. aardewerk (II)
17. palm-palm-poaschen
19. uit de krant van toen
21. prehistorische jagers in het Agelerbroek
23. koninklijk bezoek 1949
27. 't onderschoer
29. Israëlitische begraafplaatsen - Denekamp
35. Hendrik Weltevreden
41. in herdenking: '40 - '45

* * * * *

Nu zich de hemel open doet
Met schoner lucht en zachter dagen,
En 't aardrijk voor zo felle vlagen
Een minnend aanzicht biedt zo zoet:

LENTELIED

JEREMIAS DE DECKER

tweede druk

oplage 100 stuks

'n WOORD

VAN TE VUURT'N

Weer is een nieuwjaar aangebroken. Het is al weer enige maanden oud aan het worden. De start van de tachtiger jaren.

De kranten hebben er al weer veel over geschreven. Wat zullen deze zo voorspelde moeilijk economisch door te komen jaren ons bieden? De voorspellingen lijken weinig hoopvol, moet ik zeggen. Wij zullen ons daar in dit verband maar niet zo intensief mee bezig houden. Wel een beetje natuurlijk, met name waar het betreft ons eigen heemkunde-terrein. Daar trachten wij naast terugblikken -en dat plegen we veel te doen- ook wel vooruit te zien. Dat moet je ook wel. We moeten niet met iets bezig gaan, met iets bezig zijn en ons daarbij zelf buiten de maatschappij plaatsen.

Ook wij moeten de hedendaagse problemen laten inwerken op ons heemkundedenken.

Wij als redactie hebben het eerste jaar eens afgewogen en zijn tot de conclusie gekomen, dat we door moeten gaan op de ingeslagen weg. Die conclusie hebben we eigenlijk zelf niet getrokken. Dat hebt u als lezer gedaan, natuurlijk!

Want we doen het voor onze leden en voor andere belangstellenden. Dat willen we nog wel eens benadrukken.

Ja, wat staat ons te wachten. Dat dachten we wat overpeinzend rond de jaarwisseling.

Het jaar, nog slechts een overigens niet zo erg kille maand oud, bood daartoe veel gelegenheid. Want de 31e januari kondigde onze vorstin Koningin Juliana, aan dat ze haar taak als staatshoofd neer zou leggen op haar a.s. verjaardag.

Dit jaar herdenken we ook -weer- het feit dat we in 1945 werden bevrijd van de druk van een ons vreemde vijandige mogendheid.

Gedurende vijf lange en voor menigeen erg bange en ook bittere jaren werden we met erge, afschuwelijke en tenslotte weerzinwekkende tot mensonterende systemen geconfronteerd. Dit heeft voor hen die het hebben meegemaakt zo diep in het menselijk bestaan een indruk hebben gemaakt, dat menigeen daar nu nog aan herinnerd wordt. Daarvoor hoeft men zelfs geen reizen te ondernemen naar voormalige kampen. Ook Denekamp heeft van nabij moeten ondervinden hoe gewetenlozen er hebben huisgehouden. Het niet meer zijn van een -al is het dan gering-deel van de plaatselijke bevolking getuigt hiervan als nagedachtens.

De joden -ze zijn niet meer in Denekamp.

Maar -en dat moet me hier toch wel even van het hart- het moet niet zo worden -of zijn- dat gevolgen van oorlogen en dergelijke gebruikt worden om munt uit te slaan, leiden tot winstbejag.

En dan bedoel ik de gevolgen van de weeten ervan.

"Wat is het toch jammer van die joden, maar gelukkig hadden wij een

radio in de schuur, wij wisten wel beter".

Eind vorig jaar hoorde ik een cabaretier verwijtend in woorden van de volgende strekking zeggen: Ja, heerlijk, kluif de oorlog nog eens af! Brood zien in uitgeteerde lijken. Straks is er voor f.40,-- een "dagje Westerbork"!!!

Is dat dan ontspanning, recreatie of..... soms nostalgie???
Laten we er voor waken dat het nooit zo ver komt, dat de ware toedracht van deze mensonterende oorlog uit het oog verloren gaat. Want dan streven het doel van oorlogs- en verzetsmonumenten voorbij evenzo reedogenloos

Boeken zijn er over volgeschreven. Terecht en ik denk ook wel eens niet terecht. Ieder heeft dan zo zijn memoires en denk daarbij eens aan dat omvangrijke Koninkrijk van dr. Lou de Jong. Ja, wat moet je er mee aan, vraag je de schrijver af op menig pagina.

Voorjaar is het dan weer. We staan er midden in. Rondom ons worden we er voortdurend al mee geconfronteerd. We ervaren dan ook eigenlijk pas -soms maar kort, want dan ben je er weer aan gewend- hoe mooi dit jaargetijde is en hoe wonderlijk toch. Want juist het voorjaar is toch het jaargetijde van het jonge, het nieuwe leven. Dit in zo schrille tegenstelling tot de herfst, dat juist het (af)sterven niet alleen zinnebeeldig uitdrukt.

Als je zo op een eind februaridag in je tuin loopt en je ontwaart daar heuse pogingen van moeder natuur om van het nieuwe leven alweer -iets- aan je te laten zien, dan streelt dat toch wel, dan maakt er toch wel een zeker gevoel plaats voor je misschien op dat moment niet bijzonder pluisante humeur.

Sneeuwklompjes hadden al zomaar hun kleine boeketjes hier en daar in het gras gezet.

Ondertussen is het weer lente geworden. Zomaar, haast ongemerkt zou het voorjaar aan ons voorbijglijden.

Hoewel..... de lenteboden hadden ons er al wel op attent gemaakt. De lenteboden: ze zijn er weer. Ze hebben zich ongestoord gemeld: een enkele paardebloem meent zich al op te moeten maken, de katjes van de elen en de berk zijn druk doende zich te ontwikkelen, ook andere bomen beginnen knoppen te vertonen.

Het kleine hoevenblad met zijn gele bloesem is ook uit zijn winterslaap tevoorschijn gekomen en vertoont zich al op menig plaats. Het gras wil weer groeien, het begint hier en daar al zijn eigenlijke groene glans terug te krijgen.

"Goddaank! 't Weenter is veurbie
't Grös dat greuijt van heb ik die".

Een week of wat geleden leek het er op vele plaatsen uiterlijk al duidelijk op dat de lente voor de deur stond. Thermometer en barometer deden al erg hun best er iets van te maken, "in de wèr" soms. Die zondagmorgen was het trouwens erg koud, zelfs voor de tijd van het jaar. We schreven 9 maart, toen we een wandeling maakten ergens in de Punthuizen. Het Lutterzand wordt het daar genoemd. Er is nogal wat mist. Vergeleken bij zaterdag is het gewoon koud. Dauwdruppels hangen als kristallen aan de dennetakken. En wat glinstert dat mooi bij die treurberkjes. Het "waoghoolt", de jeneverbes, staat er steeds frank en vrij bij. Winter of lente, het maakt haar zo te zien niets uit. Het geeft dit gebied ook die bijzondere charme. Zo dicht bij huis en toch al zo bijzonder.

Hé, daar herinnert ons een handjevol zwart-witte vogelveren aan de vergankelijkheid van het aardse leven en aan het vol van wreedaardigheden lijkend dieren-bestaan.

Spreeuwen en Merels, volop zijn ze al weer actief, ze zijn weer aan het nestelen. De stilte van de morgen wordt onderbroken met aria's uit de vogelwereld.

Een schril contrast met nog voornamelijk verborgen nieuw leven onder het dorre gras en de bladerenmantel.

Onze oudste (zes jaar) ontwaart een kievit.

"Pappa, dat is een heren-Kievit". "Een heren-Kievit?"; vraag ik verwonderd. "Ja, die is mooier dan de moeder-Kievit".

Je glimlacht bij jezelf over deze erg spontane reactie en het al zo erg belangstellend meeleven met de natuur.

De kievit is een echte weidevogel. Hij pleegt zijn eieren te leggen in het weiland, in een eenvoudig nestje met wat gras. Vier eieren komen erin. Ze hebben een gladde schaal en zijn olijfgroen met bruine stippen.

Als gevolg van de moderne landbouwmethoden loopt menig nest met eieren kans vernield te worden. Daarnaast vormt natuurlijk nog steeds een bedreiging het zoeken en rapen van de kievitseieren. Deze dagen las ik in de krant dat het eerste kievitseizoen weer was gevonden. Nog niet zo lang geleden, ging men er helemaal mee naar Soestdijk, om het aan te bieden aan de koningin!!

Kievitten kon je vroeger aantreffen in de rustige weilanden, weilanden die dienst zouden gaan doen als hooiland. Ze kregen daar dan ook ruime kans om zich te ontwikkelen.

Tegenwoordig zoekt de kievit ook 't maïsland als nestplaats. En het zal menig lezer bekend zijn, dat soms eind april het maïsland nog geploegd moet worden.....

Deze verstoring van de vogelstand is moeilijk tegen te gaan. Maar wel andere, zoals het zoeken naar vogeleieren. Laten we de nesten met rust, vooral ook die van de kievit.

Dit was even een korte onderbreking voor de kievit.

Zo nu nog weer even terug naar onze wandeling. Een milieuvriendelijk beschilderde schaftwagen wijst ons erop dat hier nog aan bosbeheer wordt gedaan. De geur van met onnatuurlijk ronkende motorzagen fris gevelde dennebomen verdrijft de stank van de drijfmest, die daar net gisteren nog op het maïsland is gedeponereerd. Ook hier lijkt de natuur in te spelen op ontstane behoeftes.....

Terugwandeland valt me op dat menig weiland zo sterk ontsierd is door ontelbare molshopen. Maar nu lees ik juist deze dagen in de krant, dat er in Denekamp door het Consulentenschap Rundveehouderij en Akkerbouw in samenwerking met de commissie landbouwvoorlichting Denekamp een demonstratie mollenvangen is georganiseerd. Hiervoor was bijzonder veel belangstelling. Dus.....

De dichter Jeremias de Decker in zijn "Lentelied"

"Nu 't aardrijk zijnen schoot ontsluit;
Nu lauwe hette en koele droppen
Ontspringen doen de frisse knoppen,
En trekken geest ten wortel."

Voorjaar - dus, en lente!

We hebben geen enkel aanpassingsprobleem. Ja, toch eigenlijk wel. Het wordt weer wat warmer. Welke kleding moeten we eigenlijk dragen. Het is nog te koud voor heerlijke lentespulletjes, hoor ik mijn vrouw aldoor zeggen, en de winterkleding hoort eigenlijk in de kamferballen.

En dan die vervelende maart met zijn roerende staart. Trouwens, er komt ook nog een april die meent te moeten doen wat hij wil. En dat hebben we ook al "aan den lijve" kunnen ondervinden. Want toen we 19 maart 's-ochtens uit het raam keken lag er warempel sneeuw. Het had gevoren. En de vrijdag daarna was het nog erger. Vrijwel de hele dag vroor het. Als klap op de vuurpijl begon het toen 's-avonds ook nog te sneeuwen en niet zo zuinig! Het leek erop of je midden in de winter was. Zo roert maart zijn staart.

"Meertn-weend en April-reagn
Dat brech ok zeagn".

Daarom - we zijn er nog niet!

Maar omdat dit jaargetijde door het oog van de natuurliefhebber zoveel meer biedt als andere, neem je dat graag op de koop toe. In gedachten ga je dan nog even -heel even maar- weer terug naar die voor onze begrippen bizarre winter van 1978/1979. Dan moeten we constateren dat het deze afgelopen winter toch reuze meeviel. Onderwijl tevens vaststellende dat er toch nog ijs geweest is..... en dat menig schaatsliefhebber nog redelijk aan zijn trekken heeft weten te komen.

De natuur gaat gewoon zijn gang, hoor je mensen wel zeggen. En dat is 'natuurlijk' ook wel zo..... misschien..... Maar telkens is er toch wel weer iets bijzonders in waar te nemen. Dat toch onverwachte zal juist de bekoring wel zijn, die vooral ook natuurliefhebbers zo intens met jaargetijden plegen bezig te houden. "Natuurlijk zal het evengoed lente worden, al maken de politici er tegenwoordig maar een potje van" las ik onlangs ergens. Ja, dat zal ook wel. Ook politici hebben -gelukkig- niet die macht om de natuur naar hun hand te zetten. Laat dit in vredesnaam ook zo blijven. Dan is er nog iets dat ongecompliceerd blijft lijken.

Voorjaar betekent voor velen ook opruimen van zolders. Oude boeken en papier moeten dan zonnig weg. Ze liggen in de weg, eigenlijk deden ze dat vorig jaar ook al. Maar, nu moet het er toch wel van komen.

De bezem gaat ervoor en weg ermee in de vuilnisauto, schoon schip noemen we dat.

Maar, zat daar tussen die boeken en papieren niet het een en ander wat toevallig iets van betkenis kon zijn voor een Heemkundevereniging? Zat daar niet iets bij wat beter nog - heel even maar- bewaard had kunnen worden totdat iemand van onze vereniging het eens had kunnen bekijken? Wellicht zaten daar nog interessante kranten(knipsels) bij? Of een karakteristieke foto? Of een sfeervolle natuuroppname van de Dinkel toen die nog.....?

Oh, u hebt er zelf wel opgelet. Nu, dan heb ik niets gezegd. Dan is deze boodschap niet voor u bedoeld en kunt u gewoon verder gaan met de schoonmaak.....

U moet zich dan trouwens wel haasten. Want het is zo Pasen en dan moet toch alles er weer op zijn paasbest uitzien, niet!?!?

Pasen, eiergarderen, paaskestaakn, Judag en Iskariot. Denekamps paasgebeuren, veel is hierover te schrijven. Dat doen we dit keer niet. Als u dit boekje hebt ontvangen is de palmpasen net weer opgeborgen. Er zijn weer heel wat buxus-takjes aan versneden. Aan vroegere gebruiken rond pasen hebben we ons oor eens te luister gelegd bij onze oosterburen. Hoe ging dat daar? Willy Friedrich verhaalt erover.

Een tijdje geleden alweer reageerde Joh.Buursink (van de regiobrievenbus in de Twentsche Courant) op een aan hem toegezonden exemplaar van 't Onderschoer. Een reactie waarop min of meer toch wel een commentaar wordt verwacht. Althans, zo vat ik dat op.
Welnu!

In Regio Brievenbus nr.SQ04 begint Joh.Buursink even te twifelen aan zijn kennis van zaken omtrent het gebruik van het woord hoonde(r).
gat in onze verklarende tekst van een onderschoer.

Vooraf wil ik wel stellen, om alle misverstand zelfs al in gedachten opkomend te voorkomen, dat zijn beschrijving van een hoonde(r)gat ook de onze is.

Doordat je in het kort een tekst weer wilt geven loop je wel eens de kans door een verkeerde volgorde te kiezen de lezer een gedachtenassociatie te bezorgen die je natuurlijk niet zo bedoeld hebt. Hieruit zou men inderdaad de gedachte kunnen krijgen dat een hoonde(r)gat iets met een hond van doen zou hebben. Nu dat is door ons nooit gedacht. Vanzelfsprekend min of meer zijn we er vanuit gegaan dat dit bij ouderen nog wel bekend zou zijn.

Welnu, waarom staat daar dan hoondegat? Het antwoord hierop hadden we eigenlijk al wel eerder kunnen geven, als dat gevraagd was. Want wat is het geval? De omslagen voor dit blad zijn voor de hele jaargang ineens gedrukt. Toen zagen we bij het nog eens weer kritisch doorlezen van de tekst, dat de "r" weggevallen was. Bij vergelijking met de originele tekst van ons (thans wijlen) medelid, de heer J.A.Veldhuis, blijkt duidelijk de omissie. Hier staat "hoondergat".

Nu hadden we de lezer hier wel op attent kunnen maken, maar ja..... Het zeldzaam spelletje speelt Buursink ook wel eens parten, waarvoor hij dan in de gelegenheid is deze te herstellen.
Welnu, dat hebben wij thans ook gedaan, nu we toch nieuwe omslagen moesten drukken. Voorts zult u merken dat de tekst ook qua eventuele verkeerde interpretatiemogelijkheden is aangepast.

Verder hebben wij aan het uiterlijk van 't Onderschoer vrijwel geen wijziging aangebracht.
Alleen hebben wij het jaar en het nummer op de voorkant erbij opgezet. Velen hebben ons hierom gevraagd.
Om verder nog eens extra aandacht aan 't Onderschoer te schenken heeft de redactie gemeend een gedicht hierover te moeten opnemen. Wij hebben dit overgenomen uit het Jaarboek Bentheim van 1968.

Voordat ik eindig nog het volgende. Onlangs hoorde ik iets van "dien'n hooln." Dit moet een soort spel geweest zijn, waarmee de jongelui zich vroeger pleegden bezig te houden. Met name "op de boer" kwam dit veel voor. Het speelde zich af rond "ne hoop heuj op de del" waarbij "ne foon stro" een zekere functie had.
Wie van de lezers kan hier nog wat meer over vertellen? Neem dan eens contact op met de redactie.

Zo hier wil ik het voor deze aflevering bij laten.
De redactie wenst u prettige pasen.

Denekamp, 23 maart 1980.

H.Boink, namens de redactie.

De hemel beware ons voor die mensen
die helaas nooit tijd hebben om te lezen.

Belangrijke berichten

CONTRIBUTIEBETALING

Een paar leden heeft zijn bijdrage over 1979 nog niet voldaan. Ongeveer een jaar geleden is hiervoor - tegelijk met het eerste nummer van 't Onderschoer- een accept-girokaart verstuurd.

Toe, kijkt u nog eens even na of u inderdaad al betaald hebt!

Voor dit jaar 1980 is de contributie niet verhoord. Deze bedraagt dus voor leden tot 16 jaar f.5,-- , en daarboven f.10,-- per jaar. Om het u te vergemakkelijken is weer een accept-girokaart bijgevoegd.

Als u deze nu direkt betaalt, bent u er weer voor een heel jaar vanaf.

Bovendien bespaart u de penningmeester hiermee een hoop werk.

AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

Onlangs kwamen we in het bezit van (een kopie van) de "Geïllustreerde Gids.....van.....Denekamp en Omstreken"(tweede druk, 1905).

Dit is een uitgave van de VVD (niet te verwarren met de huidige politieke partij van die naam). Nee, deze letters stonden voor: Vereeniging Vreemdelingenverkeer Denekamp.

Het was de tweede druk. De eerste editie dateerde uit het jaar van oprichting van de VVV in 1900. Uit de inhoud van het boekje willen we u te zijner tijd iets verhalen en dan met name over waar het gaat om plaats- en natuurbeschrijvingen - toen. U kunt dan zelf de veranderingen bepalen. Veranderingen: gelukkig, eindelijk en helaas.

Verder is ons ter kopiëring aangeboden een fraaie brochure over Denekamp daterende uit + 1927. Ook dit is een uitgave van de VVV. Het draagt als titel "Denekamp, het Dinkeldorp aan Holland's oostkant" en is voorzien van fraaie foto's.

Ook was iemand zo welwillend om ons de gelegenheid te bieden een in zijn bezit zijnde oude almanak te laten kopiëren. Het betreft hier een Deventer almanak uit 1809, welke is samengesteld "Volgens den nieuwen verbeterden Gregoriaanschen Stijl", zoals de titelpagina verduidelijkt. De almanak bevat onder meer "alle de voornaamste Jaar-, Paarde-, Beeste- en Teemarkten."

Daarnaast ontvingen we de afgelopen maanden weer een aantal akten en andere (oude) papieren om te kopiëren. Het gaat dan veelal om boedelbeschrijvingen, koopakten, huwelijksvereenkomsten en dergelijke.

Af en toe krijgen we ook kranten, kranteknipsels en zelfs oude foto's. Soms mogen we ze houden, in het andere geval mogen we ze reproducteren.

U ziet waar u ons allemaal mee van dienst kunt zijn. Daarom willen we u ook vragen bij schoonmaak of verhuizing niet zonder meer alles weg te gooien. Wellicht zit daar nog iets bij, waarin Heemkunde belang stelt. Mocht u verder materiaal hebben, waarvan u denkt dat het voor onze bibliotheek van belang zou kunnen zijn, dan houden wij ons graag aanbevolen. Zo mogelijk maken wij van het aangeboden dan een fotokopie.

BIBLIOTHEEK

Hiervoor hebben we het al gehad over nieuwe aanwinsten en dergelijke. U zult zich misschien afvragen: ja, dat is nu allemaal wel mooi, maar wat doen jullie er dan mee?

Welnu, onze bedoeling is dat de boeken voor alle leden vrij toegankelijk zijn. Dat wil zeggen dat u daar allemaal kosteloos gebruik van kunt maken. Allemaal mooi gezegd, zult u dan misschien denken, maar hoe weten we dan, wat jullie allemaal hebben?

Kijk, dat is nu net het probleem, waar we mee zitten. We hebben al een behoorlijk aantal (kopic)boeken. Deze hebben enkelen van ons netjes geplastificeerd en op papier gezet. Waar het nu omgaat is, dat we iemand vinden, die ons deze gegevens nauwkeurig op kaartjes typt. Daarna kan daar een boekenlijst van gemaakt worden.

Waar het dus nu nog omgaat is een vaardige typiste, die ook nog wat liefhebberij voor boeken heeft. Samen met de reeds voor dit terrein aanwezige actieve leden zou zo iemand dan onze bibliotheek kunnen beheren.

Belangstellenden voor deze vorm van vrijetijdsbesteding kunnen contact opnemen met het bestuur.

OVERZICHT LEDENTAL

Het aantal leden bedroeg per 1 januari 1979 -85. Aan het eind van dat jaar was dit aantal opgelopen tot 117. Een toename van ruim 37 procent. Deze toename zal mede toe te wijzen zijn aan het verschijnen van dit contactorgaan. Ook hebben we 6 abonnementen kunnen noteren. Om goed te kunnen blijven functioneren hebben we ook een flink ledental nodig. Er kunnen dus nog wel nieuwe leden bij. Ook mensen, die actief aan een van de werkgroepen deel willen nemen, zijn van harte welkom. Eveneens kan uw hulp op andere wijze welkom zijn. Nadere informatie wordt u gaarne verstrekt door het bestuur of de redactie.

De adressen staan voorin vermeld.

VOORJAARSBIJEENKOMST

Op 10 april 1980 vindt onze voorjaarsbijeenkomst plaats. Dit keer zijn we daarvoor te gast bij Natura Docet.

Museumdirecteur Wittgen zal ons dan iets vertellen over het landschap en de natuur in Twente.

Om acht uur hopen we te kunnen beginnen. De leden zijn hierbij uitgenodigd. Er wordt geen afzonderlijke uitnodiging verzonden. Ook andere belangstellenden zijn van harte welkom. Natuurlijk-Zoals gewoonlijk.

EXPOSITIE 40-45

Over enkele weken zal in de bovenzaal van Huize Keizer een expositie te zien zijn over de periode 40-45.

Het gaat hier hoofdzakelijk om foto's. De tentoonstelling is landelijk gericht, doch zal waar mogelijk toegesneden worden op plaatselijke situaties.

Binnenkort zult u hierover meer kunnen lezen in de krant.

't LOSSE HOES

Wanneer ik oaver de delle goa,
kiekt mie alle beeste noa,
't peerd rapt stäörig met de krub,
'n Aorig köppelke jonge bigg'n
zee'j bie mekaa in't stroo doar ligg'n.
Hebt ze't vrett'n ôp en wat veur'n dörst,
dan koomp al't vee op röst.....
Iej heurt niks méér as snork'n snoev'n,
alleen de kat, dee zee'j mangs stoev'n.
As't 't duuster is en nich mear vroom,
dan gaot um't hoes de bleend'n too.
Vaak kuier wiej nog mangs wa 'n uur
oaver all'ns wat, bie 't losse vuur.
Doar zitt' wiej dan an elke zied,
töt't zeutkes an wödt berr'goanstied.

Den dag was good veur means en vee,
oet daankbaarheid goa'w ôp de knee:
"Leev'n Heer, Iej weett' da'k oe bemin"
Zoo krop 'n boer de berr'ster in!"

Oldenzaal, januari 1980.

Mevr.E.Bos-Hermelink.

Sedert 1803 is het postwezen genationaliseerd. Voordien was het zo dat plaatselijke belangen de toon aangaven de wijze waarop het er met de posterij toeging.

Al bij de Bataafse omwentelingen in 1795 kregen ook de posterijen hun deel van de Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap.

In 1803 kon dan eindelijk een zogenaamd nationaal postbestuur worden ingesteld. Dit was het College van Commissarissen der Bataafse Posterijen.

Men moest zorgen om van de op vrijwel alle gebied ongelijksoortige postdiensten een goed sluitend en doelmatig geheel te maken.

Met de posterij stond het ruim honderd jaar geleden in de gemeente Denekamp niet zo denderend. Ondanks dat in de zestiger jaren van de vorige eeuw overal verbeteringen op het gebied van het postwezen waren ingevoerd.

Denekamp's burgemeester Hendrik Warnars schreef over dit ongenoegen op 13 april 1871 aan de directeur van het postkantoor van Oldenzaal, waaronder Denekamp resorteerde. "Is er haast geen streek in dit Rijk te vinden, die niet de voordelen ondervindt van de sedert enige jaren ingestelde verbeteringen in het postwezen, niettemin is steeds nog de gemeente Denekamp ter dien aanzien totaal voorbij gezien". De nieuwe regeling had voor Denekamp zelfs achteruitgang gebracht. Want, bestond er tot dan nog een postkardienst van Oldenzaal, via Denekamp naar Nordhorn, thans was deze vervangen door een voetbode, die niet verder ging dan Denekamp.

Hierdoor dreigde men verstoken te worden van een rechtstreekse postverbinding met Pruisen.

Deze voetbode liep één keer per dag van Denekamp naar Oldenzaal. Ook was er nog een direkte verbinding van Denekamp met Ootmarsum.

Verder bevond zich nergens in de negen buurtschappen van de gemeente Denekamp een brievenbus.

De enige verbetering, waarop men moest teren, was dat de bestelling van brieven in de buurtschappen twee tot drie keer per week plaatsvonden. Maar daarbij moet wel de uitgestrektheid van de gemeente (bijna 8700 hectare) en het aantal inwoners (5000) goed in ogenschouw worden genomen. Tevens dient rekening gehouden te worden met een grenslengte van ongeveer negen uur gaans. Tenslotte moet hierbij in aanmerking worden genomen, dat in Tilligte en Lattrop een kerk aanwezig was en dat daar kooplieden en winkels waren. Het behoeft dan ook geen verder betoog dat de nieuwe postvervoeregeling van het hulppostkantoor Denekamp naar Oldenzaal alleszins onvoldoende was. Temeer wanneer men bedenkt, dat er slechts een brievenbus stond in de gehele gemeente, en wel in het dorp Denekamp.

Inmiddels had de direkteur van het postkantoor te Oldenzaal stappen ondernomen om het aantal brievenbussen in Denekamp uit te breiden met twee stuks en wel één voor Lattrop en één voor Noord-Deurningen. Burgemeester Warnars nam met belangstelling kennis van deze ontwikkeling. Hij stelde de direkteur van het postkantoor ervan in kennis, waar zijns inziens deze bussen het beste geplaatst zouden kunnen worden. Voor Lattrop wees hij aan een plaats nabij de r.k. kerk, die in het midden van de "boerschap" lag, aan de weg naar Lage. Met betrekking tot Noord-Deurningen kwam hij tot de conclusie, dat de noodzaak van een brievenbus hem daar minder noodzakelijk voorkwam, omdat de sterk verspreide bevolking van Noord-Deurningen kerkelijk behoorde onder Denekamp. Daardoor kwam men welhaast dagelijks met het dorp Denekamp in aanraking. Warnars attendeerde er voorts op, dat dit niet het geval was met Tilligte, waar in de bebouwde kom een kerk aanwezig was, welke stond aan de kunstweg van Denekamp naar Ootmarsum. Tilligte is ongeveer een uur gaans verwijderd van Denekamp. Daarom pleitte hij voor een brievenbus bij de Tilligter kerk.

Hoe was de toestand overigens precies?

Van het dorp uitgaande beliep de korste weg, heen en terug, voor het lichten van de bussen te Lattrop en Tilligte, een afstand van drie uur.

Nam men daarbij het bestellen van de brieven, ook voor de achter Lattrop liggende buurtschap Breklenkamp in aanmerking -hiervoor was ongeveer een half uur nodig- dan was de aanstelling van een besteller of bode zeker geen luxe, welhaast onvermijdelijk. Zou deze bode dan tevens dagelijks Ootmarsum moeten aandoen, dan werd de afstand heen en terug nog eens met twee uur vergroot. Het is dan ook te begrijpen dat burgemeester Warnars zich uitsprak voor de totstandkoming van een dergelijke bode-dienst.

Het aantal brievenbussen was dus met twee stuks uitgebreid. Een hele vooruitgang, weliswaar. Elders bleek echter toch ook behoefte te bestaan aan een brievenbus. Zo hadden verschillende inwoners van Nutter en Groot Agelo verzocht om ergens in hun buurtschap ook een brievenbus te plaatsen. Burgemeester Warnars vond dit ook redelijk en ondersteunde het verzoek. De plaatsbepaling voor Groot Agelo was geen probleem. Voor de erg dun bevolkte buurtschap Nutter, met toen nog veel heidegrond, leverde dit wel enige problemen op. De veertig gezinnen aldaar woonden er zeer verspreid. Ze behoorden, op een enkele na, tot de boerenstand. Hierbuiten vielen slechts een korenmolenaar, een bakker en een heerboer.

De verspreide ligging van de boerderijen was er de oorzaak van dat het moeilijk was een standplaats te krijgen voor de brievenbus ten gerieve van elke inwoner aldaar. Er waren geen belangrijke punten zoals een kerk of een school.

Rond Heesink woonden de meeste en voornaamste boeren. Dit bracht Warnars op het denkbeeld om daar de brievenbus te laten plaatsen.

Een en ander was overigens in tegenstelling tot het advies van Mr. Engels en de brievenbewaarder, te Ootmarsum. Deze hadden als mogelijke plaatsen genoemd Veldhuis of diens buurman Veelders.

Om aan deze wensen toch enigszins tegemoet te komen, stelde Warnars de directeur van het Postkantoor te Oldenzaal voor, de bus te plaatsen bij Kuks op Weerink. Deze had huisnummer vier en lag aan het Nutter kerkpad.

Deze directeur liet het gemeentebestuur van Denekamp bij brief van 24 december 1875 weten daar geen bezwaar tegen te hebben.

Zo kregen met ingang van 1 januari 1876 de buurtschappen Groot Agelo en Nutter hun eerste brievenbus.

Denekamp, augustus 1978.

14 Januari 1908

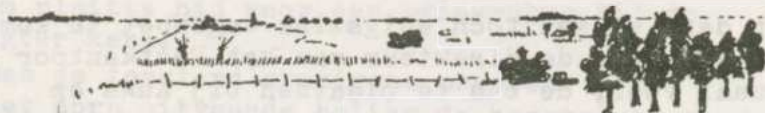
TWENTSCH NIEUWS

H.Boink.

DENEKAMP. Gisternacht onder-vond de postrit Almelo-Denekamp een ernstig oponthoud; even voorbij de Nosselbrug brak plotseling de ijzeren as van den postwagen, een oogenblik was het of de heele hoel om zou kantelen — de postiljon sprong van den bok, de conducteur kroop uit den wagen, en met behulp der paarden werd het voertuig gesleept naar Denekamp in het hiel van den nacht.

Bij een rijpende koude kwam eindelijk met een uur vertraging het postrijtuig aan. Nu moest een rijtuigverhuurder worden opgeklept, die een kwartier buiten het dorp voort, ook dat liep mee, zoodat ten slotte de reis verder kon worden vervolgd naar Oldenzaal.

Men kan zich voorstellen hoe verkleumd zij te Oldenzaal aankwamen. De wagen is vreeselijk beschadigd.

Wim Schuur

Naar aanleiding van het stukje in 't Onderschoer nummer 3/1979 (bladzijde 43 en volgende) ontving ik een brief van Margreet Hermelink uit Noord Deurningen.

Zij geeft daarin een herleiding van de door mij gemelde zin, die ik graag volledig weergeef.

De tekst staat afgedrukt als:

ICH. BRING. DER. HERS-LEBSTEINUM. (1).

FRVUTLKHE(N) KVS. 1654:

(1), (N) staan niet op de afgebeelde tekening van de kan. (Sorry, Margreet, het tekenen kostte al zoveel aandacht, dat die bij de letters op de vaas verslapt moet zijn.)

U geeft als mogelijke "vertaling": "Ich bring ser herstebstenum 1 fruntlichen kus 1654".

Ik zou er wat veranderingen in willen aanbrengen, waardoor de tekst (voor mij) begrijpelijker wordt.

1. (DER) niet (SER) ($S = \int$ in de afdruk) maar
2. L is geen T vergelijk de andere T 's in de afdruk, maar -L (vergelijk de overige L's).

3. I staat misschien voor het getal 1.

4. FRVUTLK beter FRVUTLLC.
(vergelijk de afdruk op de kan).

Ik krijg dan: Ich bring der hers lebstenum I fruntlichen kus

Vertaald in het hoogduits: Ich bring der(?) herz Liebsten (?) um einen freundlichen Kuss.

Moelijkheden geven:

1. einen (4e naamval) um etwas bringen, terwijl "der" of 3e naamval vrouwlijk is of 1e naamval manlijk.
2. de -S- van hers voor -z-
3. de -E- van leb- voor -ie-

Dit alles zou aan dialectische invloeden toe te schrijven kunnen zijn (vergelijk bijvoorbeeld "lief"

(Nederlands) met "leef"(Twents).

De Nederlandse vertaling luidt dan : "Ik beroof de allerliefste van één vriendelijke kus".

Ik hoop, dat ik u hiermee wat suggesties aan de hand heb gedaan en verneem graag verdere ontwikkelingen.

Tot zover mijn reactie op deze brief.

Welnu, verdere ontwikkelingen zijn er (nog) niet. De vertaling klinkt mij dan ook plausibel in de oren. Misschien is er onder onze lezers nog een in het Duits geschoolde, die de laatste moeilijkheid van die naamval uit de weg kan ruimen.

Hoewel we er dan nog niet helemaal zijn. Een verschuiving van vierde naar derde naamval is mogelijk vanwege het richting- en plaatsgevoel, wat er in tot uitdrukking gebracht kan worden. Maar het verschil tussen manlijk en vrouwlijk vraagt dan ook nog enige opheldering.

Taaldeskundigen, buigt u zich er eens over.

Breklenkamp, januari 1980.

Coen Hamers.

NA DE BEVRIJDING

Schoon en stralend is, gelijk toen, het voorjaar,
Koud des morgens, maar als de dagen verder
Opengaan, is de eeuwige lucht een wonder
Voor de geredden.

In 't doorzichtig waas over al de brake
Landen ploegen weder de trage paarden
Als altijd, wyl nog de nabije verten
Dreunen van oorlog.

Dit beleefd te hebben, dit heellijs uit te
Mogen spreken, ieder ontwaken weer te
Weten: heen is, en nu voorgoed, de welhaast
Duldloze knechtschap -

Waard is het, vijf jaren gesmacht te hebben,
Nu opstandig, dan weer gelaten, en niet
Eén van de ongeborenen zal de vrijheid
Ooit zo beseffen.

J. C. BLOEM

Palm - Palm - Poaschen

Met de aanhef van deze ons welbekende woorden, begint een artikel in het Jahrbuch des Heimatvereins der Grafschaft Bentheim, uitgave 1970, van de hand van Willy Friedrich. Het is eigenlijk een vertelsel dat is geschreven in het Uelsener dialect.

Het lezen hiervan zal naar onze mening voor de meesten van u geen problemen op hoeven te leveren. Als u er maar vanuit gaat dat de "u" op vele plaatsen moet worden gelezen als een "o". Bijvoorbeeld "Jungs" is "jongs".

In zijn verhaal haalt de schrijver uit zijn jeugdjaren herinneringen op, over het paasgebeuren in zijn geboortestreek.

Leest u zelf maar eens.

Palm Palm Poaschen.
Loat denn Kuckuck roaschen;
Loat de Vögel singen,
Loat de Eijer klingen!
Moder, gew mij een Eij,
Een Eij is nicks!
Twee Eijer is wat ...

~ Joa, soa sungen wij Kinder dat froger. En ock vandage heck mijn Plesäer noch wall is hier en doar an kleijne Wichter en Jungs, de met eährn Palmbus up de Stroate int Runde lopt. Se bint heel bliede met dat Göassien up denn prachtigen grönen Bus en mött' em Noabers, Onkels en Tanten, Oma en Opa wiesen.

Palm Palm Poaschen ..., dat was froger ne heele Drockte. Meest backden de Lö sölv's denn groten Hahnen, denn boawen up denn Palmbus »te sitten« kamm. Nen Stock wöt dr ofsneen. En utn Goarn kamm' de Palmtöge. Wij haln se ock nu en dann van' Karkhoff. Wannt doar stünn up de aule Grafplats nen heelen grooten, dicken Palmbus. Moij wöden de kleijnen Büskes terechte makt. En dann kunn denn groten Bus wickelt wonn', rund üm denn glatten Stock to.

Off denn van Gesst (Hefe) en Wittwäijten Mell backenen Hahnen denn Kuckuck beteken sull, wet ick nich. Nu ja, wij kunnen em joa sachte lück »roaschen« loaten. Söte Möppkes en andere Kleijnigkeijden wöden dr noch by an hangen. Et kunn geböahren: Wy sungen Palm Palm Poaschen, löpen noan Mölln- of noan Rönnenbarg, en löten doar de hattgecockden Eijer kullern. Dat was'n Plesäer. 'Junge, Junge.

Upn Rönnenbarg makden wij uns alltied ne Kullerbahn terechte. An de Oostkante, doar woar nu all de Hüse staot, upt Sandgatt an. Upn Ärs güngt denn Barg dahle, döart Sand. Ne »wohlgeformte Mulde« wöd makt. 'N Stück of wat Jungs besorgden de »Rutschpartie«. As de »Mulde« kloar was, sleppen wij Moos en Dannennoahlen bijmekahr. Soa wöt denn Sand »utpolstert«, week makt vöar de Eijerkullerij. En doch güngen se kapott, de moijen Eijer, wannt hier an doahr laggn dr mangs kleijne Steenkes tüschen; kits, et Eij was dr wesst.

Moije bunte Eijer hann' wij froger. Meest wann' se met Siepelschelln (Zwiebelschalen) farwt. Eijerfarwe koapen? Nee, dat was te dürr. En met Siepelschelln güngt net soa good. De Eijer wöden doar vesichtig inpackt, metn Lappen ümwickelt, en dann in nen Pott kockt. As se hatt genug wann', hann' se ock eäre frische gell-brune Klöare. Heel moij wöden se, as men se later noch 'met ne Speckswoare infreew.

Upn Möllnbarg gawwt de Kullerbahnen nich. Doar was Gröss genug. Doar stünn ock üm de Poaschetied denn aulen Voet, metn Töäfelken en vekoffde Möppkes en ander lecker Wark. De aulen Lö wüssen doar noch van te vetellen. In miene Kindertied stünn Voet dr nich meähr.

As de Eijer vant Kullern nich kapott gängen, wöt dr bickt (of hickt). Geert en Geese kreegen eähr Eij ut' Körwken en bicken de Köppe van de Eijer upmekahr. Lange hülln de Schällen dat nich ut. De Eijer bassen, wöden offpellt en upetten. Dat Upetten was mestied garnich soa plesäerig. De dröage Döarne (Dotter) blewen een hoast in de Schluke sitten.

Van Palmsöndag bis Poaschen wasst nicht lange. Eene Wecke. Se floag dr hen. Men de Tied was doch noch lang genug, üm Töge en Büsche bijmekahr te halen, föart Poaschefüer.

Upn tweeden Poaschedag wann' wij heel uptied wacker. De junge Kerls ut't Dorp sungen döar de Stroaten. Et was noch düster. Peärdeiesen klappern oawer de Koppsteene, en Wagens rummeln langs de Hüse, woar de Menschen noch gerösst slöpen. Se föarden hen »Füer halen . . .«. Hault muss bijhand kommen, netsölfs, woar vandann. Et kamm ock bijhand. Kott vöarn Middag rulln de Wagens weär et Dorp in. Dree, veär Poaschefüers wödn dr in de Tied noch brannt in Uelsen, met Dannenhault, Teärtunnen, en wat dr anders noch soa bij hörde.

Wij Kinder löpen drüm to , as de junge Manlö drock ant Wark wann. Dann hedde et, de Oagen löss holln, wannt de Haulthalers gotten sick düftig eene »acht Schamiesken«. En as se de Teärtunnen an lange Staken nageln, Ollie of Teär drin flöijen löten, üm doarnoa dat heele Spill hoogteöasen, kunn dr noch wall is iets van den swatten Prütt »utdröppeln«. —

Et Poaschefüer was kloar. Den Manlö laggn rund üm den Haultbölt, kregen eähr Söpken, en sungen aule Wiesen, van'n »Fähnrich«, denn in' Krieg trock, van de »Drei Lilien«, en van denn Jäger, denn smonns heel fro upstünd . . .

Noan Middag güng wij noch is moal weär noan Barg. Mischien, üm effkes te kieken, off üm de lesten Eijer te kullern, off üm nen Sinasappel hoog te smieten. Dann wöd sachte Oawend. En wij Kinder wann heel upgeregt, wannt nu wöd dat Poaschefüer anstocken.

Doar kamm' se ock all ansingen: Denn Fähnrich trock weär in' Krieg, de »drei Lilien« blöijden, en dat »Mädel« was weär ant »Brombeeren pflücken«. — Nen Schoaf Stroah hann' de Kerls an nen langen Staken festbunn'. Soa marscheären se dr langs, ieder Dorpshook vöar sick, noat Poaschefüer.

Et dröage Hault knesterde. Funken flögen hoog in' düsteren Hemel. De Teärtunnen brandden. Roade Flammen slögen hoog, net as ut ne Piepe krüllde denn swatten Roak in de Nacht.

Manlö en Fraulö sungen. De Söpkesflesche güng rund. En alle dachden dr ant Vöarjoahr, dat nu weär int Kommen was, met Lecht, Sünnenschien, Wörmte, met nen »roaschenden Kuckuck«, en singende Vögel, met Lewen, en Bliedschup vöar ault en jung, en heel besünders vöar uns Kinder.

Een Poaschefüer is dr in Uelsen oawerbleven. Nicht meär met Pärdewagen haalt se Hault bijmekahr. Se brummt nu met swoare Lastautos döar de Stroaten. Men alltied, as upn Rönnenbarg de Brinker Jungs et Füer ansteckt, en eähre aulen Liedkes singt, ist weär as froger, in miene Kindertied. ~

De R. K. W. V. St. Jozef te Denekamp vierde 19 Maart j.l. het Patroonsfeest. De opkomst der leden ter H. Communie was bevredigend. Jammer genoeg waren eenige leden niet in staat het feest bij te wonen wegens hervatting der werkzaamheden in Nordhorn. Na de H. Mis gaf het koffiedrinken bij Oude Dubbelink aanleiding tot eenige gezellige oogenblikken. 's Avonds 5 uur had de feestvergadering plaats. Na voorlezing der notulen en de installatie van eenige nieuwe leden hield de Eerw. Adviseur een boeiende rede over het doel der Standsorganisatie. Zijn Eerw. bracht naar voren ondanks alles eendrachtig samen te werken en in geen geval den moed te verliezen. Het bestuur deelde mede stappen gedaan te hebben om tot oprichting te komen van een Spaarkas, Ziekenkas en een vereeniging voor Woningbouw, waarover op verschillende vergaderingen een spreker zal optreden. Besloten werd adhesie te betuigen met het streven van den Nat. Bond voor Plaatselijke Keuze. Een schrijven van den oud-adviseur kapl. Beijer werd met ingenomenheid begroet. Nog werd besloten te collecteren met de Ingekomen lijsten tot steun voor de stakende R. K. Transportarbeiders, waarvoor zich eenige leden beschikbaar stelden.

Hierna had eenige discussie plaats over de dure melk ter plaatse. Alle leden waren van meening dat hierin verandering gebracht moet worden, daar op verschillende plaatsen de melk aanmerkelijk goedkoop is. Daarna gaf de muziek eenige nummers ~~ten beste~~ ~~de~~ ~~begeleiding~~ van eenige instrumenten werd het Bondsfeest ~~gevoerd~~. Door het eerelid Albrink werd den leden een kistje sigaren aangeboden. Na nog eenige nummers muziek, keerden allen wel voldaan huiswaarts.

De Eiferbond alhier won verleden jaar 57 nieuwe leden, zoodat het ledental op 31 Dec. j.l. was 277. Er werden verzonden: 1.229.942 kipelers, 12.419 eendelers, en 14 ganselers, in totaal 1.242.375 stuks.

Op de jaarvergadering werd het Inleggeld voor nieuwe leden bepaald op f 2.50. Den leden werd meegedeeld dat om een goeden prijs te maken, de eleren thans geschouwd en gesorteerd worden, hierdoor zullen de onkosten wel eenigzins stijgen, echter de opbrengst zal er door verhoogd worden. In de eerste maanden is het ledental al gestegen tot 320.

De heer Michorius volontair ter Secretarie dezer gemeente is benoemd tot ambtenaar ter Secretarie te Zutphaas bij Utrecht.

Woensdag 24 Maart had in tegenwoordigheid van den Heer Tuinbouwconsulent en eenige belangstellenden de eindles van den eersten tuinbouwwintercurtus te Denekamp plaats.

Aan alle 7 leerlingen werd het diploma toegekend. In zijn slotwoord wees de Heer Rijkstuinbouwconsulent, A. Schutevår te Zutphen, er op, dat tot zijn genoegen de tuinbouw in deze streek meer en meer in beoefening werd gebracht, wat vooral bleek uit de meerdere zorg aan de vruchtboomen besteed o.a. de snoel.

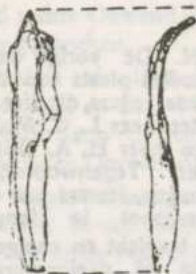
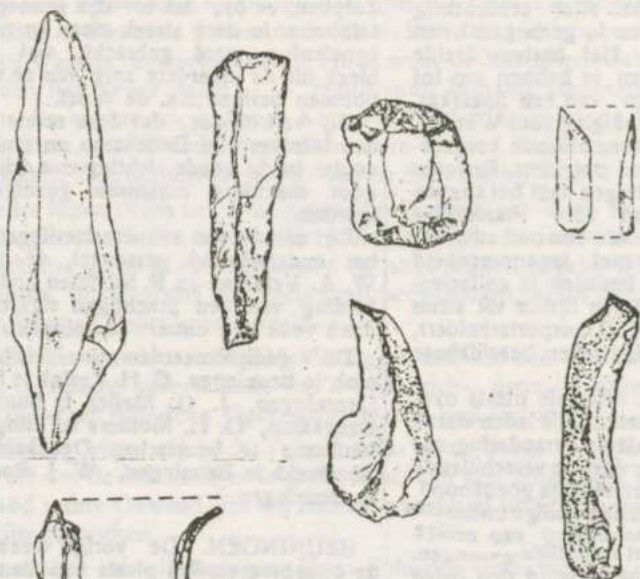
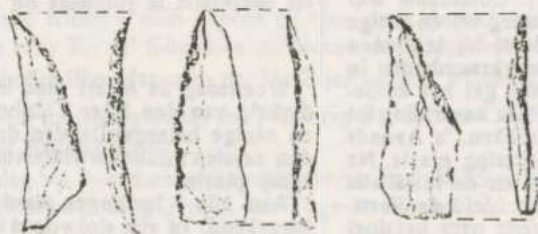
Hij vertrouwde, dat deze eerste cursus den tuinbouw in Denekamp en omgeving verder in de goede richting zou drijven en door meerdere cursussen gevolgd zou worden.

Bij monde van een der leerlingen werd het onderwyzend personeel, de Heeren W. A. Veldman en R. Stoffelen onder aanblijding van een prachtige sigarenkoker dank voor hun onderwijs gebracht.

De 7 gediplomeerden zijn: H. J. Broenink te Beuningen, G. H. Ensink te Noord-Deurningen, J. O. Meijer te buurtschap Denekamp, G. H. Mulders te Tilligte, G. Notkamp te buurtschap Denekamp, G. Roeleveld te Beuningen, W. J. Roeleveld te Beuningen.

BEUNINGEN. De vorige week vond de openbare eindles plaats van den landbouwwintercurtus, 1e jaar, die hier gegeven wordt door den heer L. C. Mulders, als hoofd, en den heer H. A. Oriender als medeonderwijzer. Tegenwoordig waren de heer Verhagen, leeraar aan de Rijkslandbouwwinterschool te Hengelo, de Commissie van toezicht en eenige belangstellenden. Alle 16 deelnemers werden bevorderd naar 't 2e jaar.

uit: Weekblad voor
Oldenzaal en Omstr.
van 27 maart 1920.

Gevonden nabij het Agelerbroek.

2 typische spitsen uit de Federmesser-cultuur, een "Creswell-spits", een bewerkte kling, een klingschrabber plus een dubbele schrabber, een zeer fijn bewerkte spitsje en 3 stekers.

1.V.

Wanneer we het over de prehistorische mens hebben, praten we vrijwel altijd over jagers, om de doodeenvoudige reden dat in het lange bestaan van de mensheid de landbouw en vee-teelt van zeer jonge datum zijn.

De vroegste bewoning van ons land gaat ongeveer terug tot het midden van de oude steentijd (het midden - paleolithicum). Dit is zo'n 50.000 jaar geleden. Uit deze tijd zijn enkele werktuigen bekend. Onder andere vuistbijlen, waarvan er onlangs zelfs één gevonden is in de omgeving van Ootmarsum.

Meer vondsten stammen echter uit de laatste periode van de oude steentijd. Op een akker nabij het Agelerbroek werd bijvoorbeeld in de loop der jaren een grote hoeveelheid vuursteen gevonden. Daar op deze plek van nature geen vuursteen voorkomt, ligt het voor de hand dat deze er door mensen naartoe gebracht is.

Nadat men de vuursteengroep had onderzocht, schreef men ze toe aan de Federmessercultuur. Een cultuur die dateert van ca. 9800 - 8800 jaar voor Christus.

Wat moeten we ons van zo'n cultuur nu voorstellen?

Uit de gevonden werktuigen kan ons veel duidelijk worden.

Allereerst zijn er de spitsen, die wat hun vorm betreft, typisch zijn voor genoemde cultuur. De spitsen kunnen als pijlpunten worden beschouwd, hetgeen betekent dat de mensen van de Federmessercultuur mede van de jacht leefden. Van landbouwsporen of -werktuigen is er uit deze tijd niets bekend. Deze vinden we in onze streek pas zo'n 3500 jaar voor Christus. Wel is bij opgravingen in Usselo aan het licht gekomen dat ook kraaiheide, zuring en brandnetel op het menu van de jagers gestaan hebben. Ongetwijfeld bedienden ze zich ook nog van ander plantenmateriaal. Als tweede en grootste groep onder de werktuigen vindt men de schrabbers. Vaak kleine, dubbele, ronde

en ook klingschrabbers. Deze gebruikte men voor het ontvetten en schoonkrabben van de huiden der geschoten dieren. Veelal zullen dit edelhert, eland en wat kleinere diersoorten geweest zijn. Wellicht zullen de schrabbers ook nog andere functies gehad hebben. Bijvoorbeeld bij het vervaardigen van pijlschachten.

De schone huiden zullen gediend hebben als kleding en tentbedekking.

Als derde groep werktuigen kunnen de stekers genoemd worden. Deze zullen voornamelijk als beiteltjes zijn gebruikt bij de hout- been- en geweibewerking.

Als materiaal voor pijlspitsen, schrabbers en stekers nam men vrijwel altijd vuursteen. Van een vuursteenknol werden met behulp van een bepaalde techniek lange spanen afgeslagen, klingen genoemd. Deze klingen kregen dan vaak nog een andere bewerking, maar konden ook onbewerkt goed als snijwerktuig dienen. De overgebleven kernen van vuursteen konden eventueel nog dienst doen als schrabber.

Van bovengeschetste Federmessercultuur is in de omgeving van het Agelerbroek nogal wat vuursteen gevonden. R. Kampman vertelt in het Jaarboek Twente 1980 (pagina 110 en volgende) hoe hij jaren geleden grote hoeveelheden vuursteen vond op een akker ten westen van het Agelerbroek en ten noorden van het kanaal Almelo-Nordhorn. Ook andere mensen hebben hier al veel gezocht.

Je zou dan toch zeggen dat deze plek volkomen leeggezocht moet zijn. Niets is minder waar. Nog steeds komen grote hoeveelheden vrij. In de herfst van 1978 en het voorjaar van 1979 vonden mijn vader en ik op dezelfde akker nog 11 pijlspitsen, 131 schrabbers, 21 stekers, enkele combinatiewerktuigen, tal van kernen en klingen, 2 microlithen (dit zijn zeer kleine en fijn bewerkte spitsjes), een boortje en veel bewerkte vuursteen die ik niet kan onderbrengen in een bepaalde groep.

Maar niet alleen hier. Op tal van andere plaatsen in de gemeente Denekamp liggen de archeologische voorwerpen voor het oprapen. Je hoeft alleen maar je ogen de kost te geven.....

Denekamp, januari 1980.

J. Veldhuis (jr.)

Het is nu twee maanden geleden dat Koningin Juliana haar aftreden als staatshoofd bekend maakte.

Bij zulke momenten ga je in gedachten licht even terug naar de tijd toen ze werd beëdigd en ingehuldigd. En voor wat Denekamp betreft naar 1949, toen de vorstin een bezoek bracht aan de provincie Overijssel, en ook onze plaats aandeed.

Op onze speurtochten in het verleden vonden we het hierna weergegeven ooggetuigenverslag van dit bezoek. Het is nog niet eerder gepubliceerd.

Een stukje heemkundige geschiedschrijving, nu al. Want het is nog maar dertig jaar geleden en toch hoort het al bij toen.

Het verhaal schetst op bijzondere wijze de sfeer van die tijd en het is geschreven door -ja wie zou het anders op deze manier hebben kunnen doen- W.H.Dingeldein.

Kom, leest u even met ons mee, en proef die sfeer van toen eens.

"Woensdag 12 October was het een grote dag voor Denekamp: Koningin Juliana en Prins Bernard kwamen door het dorp op hun tocht door Overijssel.

Aanvankelijk was hun bezoek aan deze provincie bepaald op 29 September, er waren reeds voorbereidselen getroffen voor de ontvangst, maar 29 September kwam er bericht dat de tocht 14 dagen moest worden uitgesteld.

In het dorp, langs de route, die de stoet zou volgen, waren versieringen aangebracht, bij de Zuivelfabriek een grote ereboog van sparregroen met bloemen, voor de gevel van het gemeentehuis zuilen en slingers van groen en afrikanen, over de straten lijnen met vlaggetjes.

Overall waren de vlaggen uitgestoken en van de toren wapperde een krans van vlaggen. Stralend en warm herfstweer begunstigde de tocht. Langs de Ootmarsumse- en Grotestraat, van groentewinkel Gelink tot manufactuurswinkel Brandsma waren de onderscheidene R.K.- en N.H.-verenigingen opgesteld. Op de Ootmarsumsestraat bovendien de leerlingen van alle scholen. Voor het bureau sociale zaken (huis Mulders) de Landbouwhuishoudschool te Nd.Deurningen, voor de Hervormde kerk de Jeugd- en zangverenigingen der Hervormde Gemeente, de schutters van Nd.Deurningen stonden met hun vaandel tegenover het Gemeentehuis. De R.K.jongerengemeenschap stond opgesteld voor de kerk, de verkenner, gidse enz. wat verderop. De Dinkelruiters hadden zich ter weerskanten van de Oldenzaalsestraat geschaard. De komst van de koninklijke stoet was bepaald op 2.13 's-namiddags. Om half twee begaf ik mij als genodigde naar het gemeentehuis. Hier waren burgemeester en wethouders en nagenoeg alle raadsleden aanwezig, het Oranjecomité en een klein aantal genodigden o.a. enkelen die zich in de illegaliteit verdienstelijk hadden gemaakt. De drie ridders Oranje-Nassau, Mulders, Bernink en ik zelf hadden een uitstekende plaats rechts van de ingang van het gemeentehuis. Af en toe klonk het gebeier van de torenklokken en de spanning steeg. Filmopera-teurs en fotografen waren reeds in actie, maar wachtten op het grote moment. Politie was in ruime mate gerequireerd, maar deze had geen moeilijke taak, het publiek was zeer rustig en stond langs de niet gereserveerde gedeelten der Ootmarsumse- en Oldenzaalsestraat.

Om kwart over twee was het grote ogenblik aangebroken. Drie motorrijders van de politie met witte helmen openden de rij der auto's. Na enige wagens, o.a. die waarin de Commissaris der Koningin was gezeten, naderde de grote, zwarte auto met de koninklijke standaard en hield voor de stoep van het gemeentehuis stil. Ik stond onmiddellijk tegenover het koninklijke paar. H.M. zat wegge-

doken in de kussens. Zij zag er ongeveer uit, zoals ik mij had voorgesteld, maar ik vond haar gezicht spitsier dan ik meende. Zij droeg een mantel waarvan de kleur het best als framboosbeige kan worden omschreven, een hoed met aigrette in dezelfde kleur en een witte aigrette. De prins, aan haar linkerzijde, was in 't zwart. Hij zag er niet gezond uit.

Het portier ging open, de Commissaris der Koningin verscheen en stelde de burgemeester van Denekamp aan het koninklijk paar voor.

Die maakte zijn opwachting en heette het welkom. Toen trad een klein in 't wit gekleed meisje naar voren, Tiny Klaasse, dat aan H.M. het boek "Het land van de Dinkel" aanbood, dat door haar vriendelijk lachend werd aangenomen en aan de prins doorgereikt.

Daarna kwam een jongentje, Gerard Bekker (Blanke-nouw) met een midwinterhoorn aandragen en bood het aan. De prins legde het naast zich neer. Eindelijk presenteerde de burgemeester een doosje met vier zilveren lepeltjes voor de prinsesjes. Nadat ook Mevrouw Van der Heyden nog kort was voorgesteld, werd een driewerf hoera aangeheven, eerst voor de koningin, toen voor de prins. Daarna werd het portier gesloten en reed de stoet door in de richting van Oldenzaal.

Het aangeboden boek was door de firma K.A. Loth op bijzondere wijze gebonden, de rug van blauw marokijn met gouden stempel, de platten van oranje struisvogelleer. Het was besloten in een doos van binnen gevoerd met lichtblauwe ribzijde. Voor in het boek was een door mij gecalligrafeerde opdracht bijgebonden, luidende:

"Aan Hare Majesteit Koningin Juliana wordt dit boek door de ingezetenen van de Gemeente Denekamp als een gedachtenis aan Haar bezoek aan Denekamp op 12 October 1949 eerbiedig aangeboden."

Daaronder het wapen van de gemeente.

De midwinterhoorn was gemaakt door mijn broer Herman, van berkenhout, sierlijk en dun bewerkt, en goed van klank. Op de hoorn een zilveren

plaquette met het gegraveerde wapen van Denekamp, waaronder een banderolle met: "Denekamp, 12 October 1949".

De lepeltjes toonden respectievelijk een afbeelding van de R.K.kerk, het Huis Singraven, een midwinterhoornblazer en een windmolen, zij waren door Hofland geleverd.

Na afloop vroeg ik de burgemeester, hoe de reactie bij de aanbieding der geschenken was geweest. Het koninklijk paar had ze zeer op prijs gesteld. Bij het boek had de prins gezegd: "Ik zie het al, een historisch boek" en bij de midwinterhoorn: "Moet ik daaruit drinken of moet ik erop blazen?"

Iedereen betreurde de vluchtigheid van het bezoek, dat nauwelijks twee minuten had geduurd. Was het koninklijk paar nog maar even uitgestapt. Die langs de straat stonden -duizenden- hebben maar een glimp van de koningin en de prins gezien, want er werd veel te hard gereden omdat er verloren tijd moest worden ingehaald.

Vermelding verdient nog de fraaie ereboog, die Mr. Laan aan het begin van de Singraver-allee aan de Cotmarsumsestraat had laten opstellen. Hij werd gemaakt van donker en licht coniferengroen en versierd met Dahlia's en Afrikanen. Alle pachters en het personeel van Singraven stonden met Mr. Laan bij de boog opgesteld, en er werd bij het passeren daarvan langzaam gereden."

Wilhelmus van Nassouwe
Ben ik van Duitsen bloed,
Den vaderland getrouwe
Blijf ik tot in den dood:
Een Prinse van Orangen
Ben ik vrij onverveerd,
Den konink van Hispanjen
Heb ik altijd geëerd.

't Onderschoer, wel ként dat nog?
Dat zólte nich vólle wean!
Bie boernhuuze is't dan toch
nog hier en doar te zeen.
Veur de oonderste duur steet wal mangs
nen naober met de boer:
zee proat van alns zo bielangs
doar in dat Onderschoer.

De peerdezelln hangt an de kaant.
Boavn ist zwaluuwnnöst,
de oaln zwaluwn op'n raand,
dee zit doar zo geröst.
De kat kik deur 't honergat
en hef ne moes op 'n loer
dee in ne oale bokse zat,
in 'n hook van 't Onderschoer.

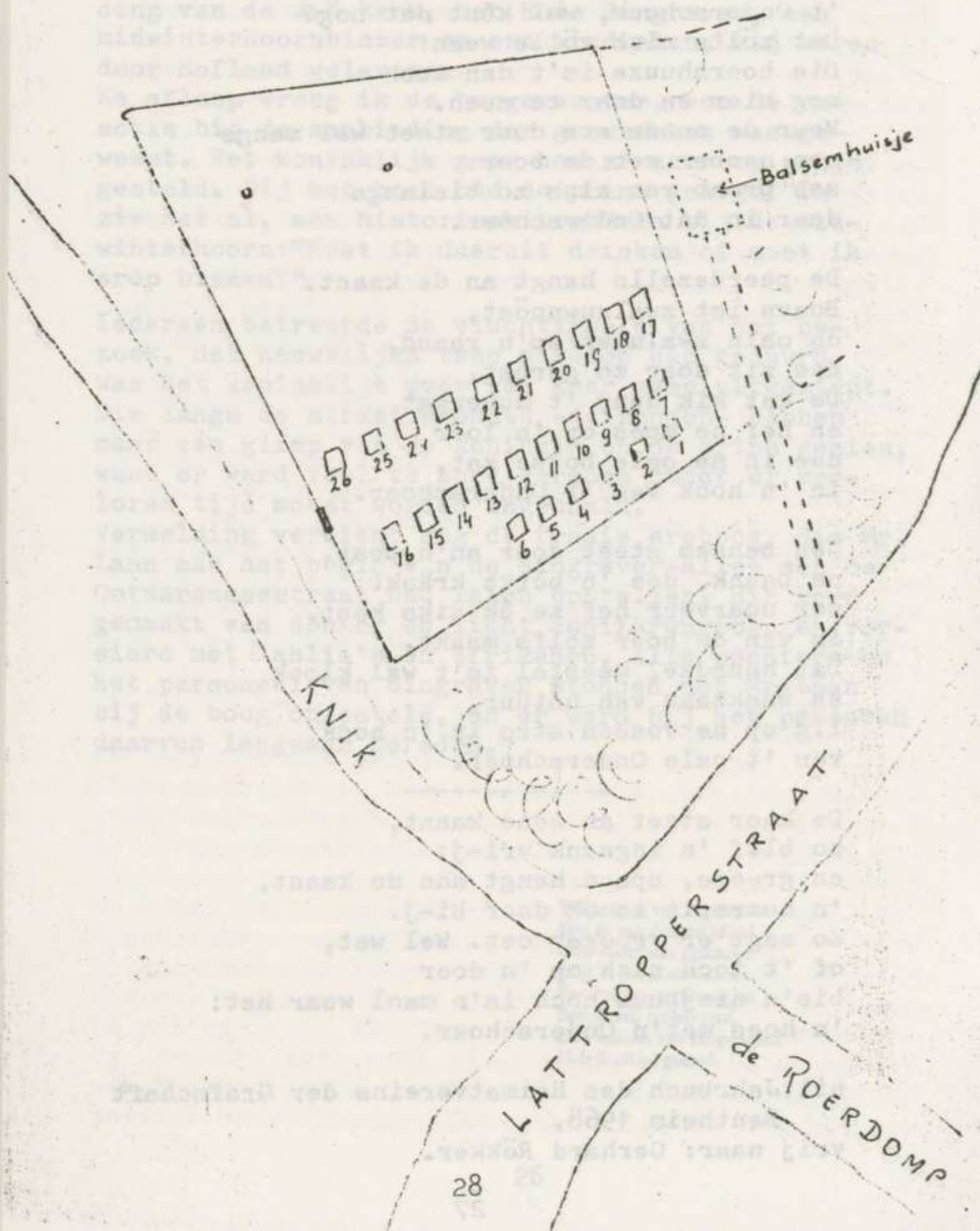
Nen bessem steet doar an'n post,
ne baank, dee 'n betke kraakt;
mer doarveur hef ze ôk niks kost,
is van de boer zólfs maakt.
Dat heundke, meestal is't wal klook
en waakzaam van natuur,
lig op ne vossen stro in 'n hook
van 't oale Onderschoer.

De kaor steet an eene kaant,
zo blif 'n ingaank vri-j;
en greepe, spaon hangt aan de kaant,
'n haorspit is ok daor bi-j.
Zo zagt'er vrooger oet. Wel wet,
of 't toch nich op 'n doer
bie'n niejbouw noch is'n maol wear het:
'n hoes met'n Onderschoer.

uit: Jahrbuch des Heimatvereins der Grafschaft
Bentheim 1968.
vrij naar: Gerhard Rökke.

Israëlitische begraafplaats

- met ---- is situatie
vóór 1940 •

De Knik ligt aan de noord-westzijde van het dorp Denekamp. Aan deze weg liggen twee Israëlitische begraafplaatsen. Ze liggen daar als een weinig sierend voor zichzelf sprekend monument ter nagedachtenis aan de Joodse gemeenschap welke Denekamp eens heeft gekend.

Eens, ja, want het is inmiddels al weer bijna 35 jaar geleden dat de raderen van de oorlogsmachine vastliepen. Oorlog en verwoesting gaan hand in hand. Ook het Joodse volk heeft dit moeten ervaren. Daaronder bevond zich ook de plaatselijke Denekampse Joodse gemeenschap. Elders kunt u hier meer over lezen.

Voor zover bekend hebben slechts twee van hen de dodendans ontsprongen. Het zijn Jacob en Benjamin Elkus. Zij wonen nu respectievelijk in Israël en Australië. Beiden zijn recent in Denekamp geweest. Benjamin in november 1978 en Jacob in juli van het vorig jaar.

Al enige tijd liep ik met de gedachte rond om de grafstenen op deze Joodse begraafplaatsen te inventariseren.

Welnu, onlangs is dat ervan gekomen. Voor de vertaling van de veelal Hebreeuwse opschriften heb ik een geweldige hulp gehad van Miri en Sieger Siderius. Een vrij volledig overzicht heb ik nu van de jongste begraafplaats. Deze is in gebruik geweest van ongeveer 1885 tot 1940. In deze periode zijn hier 27 personen begraven.

Volgens Jacob Elkus was deze begraafplaats vroeger groter van omvang dan thans het geval is. Ook zou hierbij volgens hem vóór 1940 een huisje gestaan hebben om het lichaam van de overledene volgens de Joodse ritus te balsemen. De toegangsweg lag toen ook anders.

Hiernaast treft u een overzicht aan van de graven. Ik heb deze genummerd.

Deze nummering correspondeert met de navolgende beschrijving.

Ter verduidelijking merk ik hierbij nog op dat de Joodse jaartelling liep van september tot september. 5690 is 1929; 5697 komt overeen met 1936

opschriften

1. Wie vindt deze levenslust ooit weer.
Mevrouw Henriëtte ten Brink-Rosenburg,
8 maart 5613, overleden 23 januari 5691.
Belangrijke vrouw of dierbare vrouw, geboren
in Lithauen; dochter van....., met grote
eer begraven; gestorven op Sabath.
2. Mej. Thilda ten Brink, geboren 1 januari 5662,
overleden 22 maart 5691; dochter van Rotzthak.
In het volle leven gestorven;
begraven in de maand Nissen.
Tot stof wedergekeerd.
3. Hier rust Heintje Salomons-Zilversmit;
geboren, Losser, 7 maart 5608, overleden
17 augustus 5691.
De gelovige vrouw die met God wandelde tot eer
en glorie.
Dochter van Moshe; ging naar haar wereld in de
maand elul.
Begraven op (niet leesbaar).
4. Niet leesbaar.
5. Hier rust Wolf Salomons
weduwenaar van Heintje Zilversmit;
geboren 7 juli 5613, overleden 2 november 5696.
Zoon van.....
Eerlijk en oprecht man
gezegende man
gestorven onder goede naam op en
begraven (niet leesbaar).
6. Hier rust wijlen Hartog ten Brink;
geboren augustus 5613, overleden
22 april 5696. Eerlijk en oprecht mens;
ging naar zijn wereld en eervol begraven in de
maand jakar.

7. Wie vindt deze levenslust ooit weer.
Hier rust Bertha Kleffmann.
Echtgenote van S.Salomons;
geboren te Stadtlohn, Pruisen, den 8 november
5614; overleden 20 november 5681.
Geweest dochter van Abraham en op moedersnaam
geboren of voortgebracht.
8. Hier rust Bertha ten Brink
Echtgenote van Philip Levie Salomons;
geboren 25 december 5609, overleden 28 november
5681.
Dochter van Moshe en genoemd naar moeder.
9. (niet leesbaar)
Hier rust Samuel ten Brink.
Geboren te Denekamp 5 september 5615, overleden
28 september 5683.
Vadersnaam. Zoon van Metzger en moeder Githa.
10. Hier rust mejuffr. Bertha Salomons.
Geboren 5 september 5620, overleden 29 september
5684.
In goede naam, goede eer.
11. onleesbaar.
12. (dubbel graf met dubbele steen, voorzien van de
Davidster)
Rika Süsskind-Hamberg.
Vrouw van Abraham Süsskiner;
geboren 28 september 1854; 16 menaghum 5686/
27 juli 1926
In het leven verenigd, in den dood niet ge-
scheiden.

Abraham Süsskind M.Z..
geboren 8 september 1856, 15 kisler, 5687/21
november 1926.
Zoon van Meier Süsskind.
13. Philip L.Salomons
Echtgenoot van Bertha ten Brink. Overleden
29 sjebat b. 1-2'-5687
Hebreeuws: Uri zoon van Juda en naam van moeder
Githa.

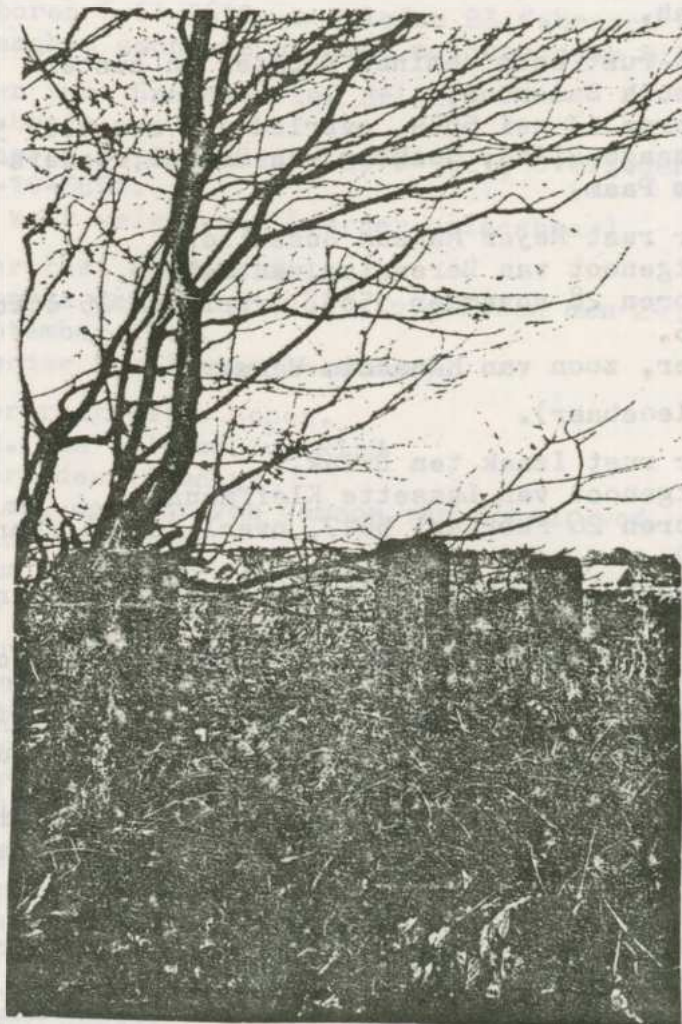
14. Hier rust Johanna Suskind-Heckscher
Godvruchtige vrouw die zal juichen bij God.
Deze eenvoudige vrouw ging naar haar woning op.
15. Hier rust Hermandus Suskind
Geboren 6-6'-5615, overleden 23 februari 5695
Menaghem zoon van Salomo, moeders naam Bila....
16. Hier rust Hanneken ten Brink.
Klebbatt
Geboren te Lutgeredek 29-6-5621, overleden
18-10-5691.
De zeer welgekende (verder onleesbaar).
17. Hier rust Maurits Salomons
Geboren den 5 Juni 1887, overleden den 24
September 1918.
(verder tekst niet leesbaar).
18. Hier rust Betje Cohen.
wed. van Salomon Süsskind
overleden 19 maart
Bilah, dochter van Samson van Cohen; wed. van
Shlomo Weichner.
Naam van moeder Sarah.
(op grafsteen ontbreekt jaar van overlijden).
19. Hier rust Mej.Sarah Elkus geboren Alexander
2 (of 3) september 5598
overleden 21 augustus 5671.
Godsvruchtelijke vrouw die zal juichen bij God.
Mevr.Sarah.dochter van Alexander.Moedersnaam
Mitla.
20. Hier rust mejuffrouw de wed.Jette Salomons
geboren Jacobi; geboren te Vrohenhausen 10 juli
5584, overleden te Denekamp 6 adar 5671
Wie vindt deze levenslust ooit weer.
Wed.Mevr.Jatah, dochter van Uri; naam van
moeder Ganah.
21. Hier rust Leefman Hartog Elkus.
Geboren 9 Januari 5595, overleden 15 September
5669. Uri. Zoon vande Cohen(de leviet).
(Zoo.de Cohen). Moedersnaam Lea. Gestorven
onder goede naam en gezondheid.

22. Hier rust Melia Süsskind.
Overleden 3 Februari 5668 (cijfer 6 en 7 door
elkaar 5678)
De maagd Mirjam. Dochter Shlomo moedersnaam
Bilah.
23. Hier rust onze beminde dochter en zuster
Rebecca Salomons.
Geboren 13 mei 5649, overleden 3 november 5668.
De maagd Rifha, dochter van Shlomo;moeders-
naam Paäm.
24. Hier rust Meyer Mannus Süsskind,
echtgenoot van Berendina van Gelder.
Geboren 28 november 5584, overleden 25 oktober
5666.
Meyer, zoon van Manachim Wagner.
25. (onleesbaar).
26. Hier rust Izaak ten Brink.
echtgenoot van Lussette Kleffmann.
Geboren 26 Februari 5617, overleden 14 Februari
5679.
Izthaak ten Brink, zoon van Daniel ten Brink.

Hier en daar was de tekst niet goed of geheel on-
leesbaar. Dit is voornamelijk te wijten aan de onder-
houdstoestand van de grafzerken. Ik heb de indruk,
dat wanneer deze eens schoongemaakt zouden worden,
de teksten dan vrijwel alle herkenbaar zijn.
Daarom zou ik vanaf deze plaats ook willen pleiten
voor een grondige onderhoudsbeurt van de grafzerken.
Dit hoeft dan niet beperkt te blijven tot deze
graven, maar zou uitgestrekt kunnen worden tot de
hele begraafplaats. Met name ook de entourage rond
de begraafplaats is voor verfraaiing vatbaar.
Laten we daar voor de aanstaande 4 mei herdenking
wat aan doen.
Een volgende keer zal ik de andere, oudere, Joodse
begraafplaats beschrijven.

Denekamp, december 1979..

W.Mensink.

algemene begraafplaats aan de Oude Dijk
te Denekamp

Hier gibst Spek und da gibst Brot,
Handwerkbursche haben keine Not,
Leu 't is ne slimme tied,
De koo'n trekt de melk in de heurne,
En de hooner doot gat dicht,
Leu 't is ne slimme tied,
Koopt nich meer ai nödig hebt.

Met deze Duits-Twentse "declamatie" kwam Hendrik Weltevreden vaak bij de boeren de deel op, om zijn negosie te slijten.

In Breklenkamp, waar hij zich veel ophield, zijn nog veel verhalen over hem bekend.

Zijn handelswaar vervoerde hij op een kruiwagen. Deze handelswaar bestond, zo men zegt, uit de meest uiteenlopende artikelen, zoals stop- en naaigaren, kamferballen, naaimachinaalden en tafelmessen. Ook "bekkenwissers" verkocht hij. Dit waren borstels, die hij zelf had gemaakt van heide. Deze borstels verkocht hij in bundeltjes van zes à zeven stuks. Ja, zelfs brillen kon men bij hem kopen. Deze had hij, al naar gelang de sterkte van de glazen, van een nummer voorzien.

Ook had hij in Breklenkamp een "vaste stek", een plaggenhut. Deze stond tussen Vos en Rademaker. Hier hield hij zich ook vaak 's-zondags op. Hij had dan nog al wat aanloop van "proatvolk", want hij kon mooi vertellen en grappen maken. Daar kookte Hendrik ook vaak zijn eigen potje. Dat deed hij door middel van een paar in de grond gestoken stokken (gaffels), met een daarover liggende dwarsstok, waaraan een pot hing. Daaronder stookte hij dan het vuurtje.

Kieskeurig zal hij wel niet geweest zijn. Want algemeen wordt van hem beweerd, dat als hij een dode kip bij de boeren kon bemachtigen - ook al was deze reeds een paar dagen dood- dit hem zeer welkom was. Men zegt zelfs dat hij de dode kippen wel eens begroef, voor dat hij ze kookte of bakte, dan waren ze eerder gaar"!!!!

Ook wordt verteld dat, als er ergens een varken was geslacht, Hendrik de neus van het varken kwam ophalen. Misschien voor hem wel "het neusje van de zalm".

Toen ik onlangs eens bij Bergman in Breklenkamp was heb ik een groot aantal oude en ook wat recentere Bentheimer jaarboeken(heimatkalenders) kunnen lenen. Bij het doorlezen en doorbladeren van deze boeken trof ik een artikeltje aan over deze Hendrik Weltevreden.

Het stond in de Bentheimer Heimatkalender van 1937 en is geschreven door G. Bergman uit Breklenkamp. Ik heb gemeend dit verhaal hier (in het Nederlands) te moeten weergeven.

"Aan de grens duiken vaak zonderlinge figuren op, die afwisselend, dan aan deze zijde en dan weer aan de andere zijde van de grensstenen hun heil zoeken. Ze mijden de steden en gaan de politie graag uit de weg.

In de volksmond worden deze rust- en vaderland-loze trekkers wel "schooiers" genoemd. Velen van hen behoren tot de zogenaamde "polderkeals". Het zijn de mannen van de schop, de bats, die "in akkoord" de bodem bewerken, vijf of zes dagen nuchtere harde arbeid van 's-morgens vroeg tot 's-avonds laat, en dan een paar dagen lang in hun geldbuidel grijpen, om het verdiende geld in alcohol om te zetten. Zo is er de Hollandse koloniaal-soldaat die eens voor een periode van zes maanden vast boerenwerk aannam en toen vaststelde: "Liever weer zes jaar in de wildernis of in het gevang, dan nog eens zes maanden werken bij de boer"!!

Ook is er een "Hendrik Goedkoop", die elk jaar met zijn kar weer opduikt, lompen koopt en voor kinderen goedkoop speelgoed bij zich heeft. De volksmond gaf hem deze naam. Zijn ware naam kent wellicht niemand.

Wie bedacht voor de tevredenste onder hen de naam "Hendrik Weltevreden"?

Jaren geleden liet deze zeldzame man zich in het grensgebied (onder andere bij Breklenkamp) voor het eerst zien. Niemand wist vanwaar hij kwam, niemand wist iets van zijn verleden. En hij vertelde er ook aan niemand iets over. Een kruiwagen met negosie voortschuivend, ging hij van buurtschap tot buurtschap, van boerderij tot boerderij zijn handelswaar bij de boerinnen te koop aanbiedend.

Hij was een vriend van de kinderen, die graag bij hem kwamen. Voor hen had hij steeds een goed woord en ook vaak wel wat snoeperij.

Het was een man van middelbare lengte en brede schouders. Aan de spraak te horen was hij Nederlander, hoewel hij zich in de Westfaalse kolonijnen ook menig Duits woord eigen gemaakt had. Daar had hij goed verdiend, vertelde hij eens bij gelegenheid. Maar daar zong geen "geetling" en de weinige bladeren die daar aan de bomen zaten, waren eerder grijs dan groen.

Op een eenzame plaats in de dennebossen of ergens bij een heideheuvel, sloeg hij zijn bivak op. Daar hield hij tweespraak met mezen en goudvinken, of lokte eekhoorntjes in zijn nabijheid.

Tot zijn uitrusting behoorden een kook- en braadpan. Hout was er genoeg, en een paar stenen voor de vuurplaats waren gauw te vinden.

Zo leefde deze Hendrik Weltevreden, als een vogel, van de hand in de mond, van de ene dag op de andere. Ja, hij scheen zelfs de alledaagse zorgen niet eens te kennen. De mensen verzorgden hem wel met het allernoodzakelijkste.

Urenlang zat hij voor het smeulende houtvuur, de armen gekruist over de borst en keek naar de blauwe hemel.

Ofschoon hij meestal op eenzame plaatsen zijn "legerplaats" had, had hij toch veel bezoek. Kinderen liet hij jonge eekhoorntjes zien, imiteerde voor hen de Vlaamse gaai en de Wielewaal en vertelde hun van de kleine egelkinderen. Als de knechten en meiden wisten dat hij in de

buurt was, dan maakten ze graag een omweg om hem te begroeten.

De zondag was voor hem een feestdag. Dan kwamen zijn kennissen en niet iedereen kwam dan met lege handen. Hij rookte graag, maar eerst na veel aandringen haalde Hendrik zijn oude pijp voor de dag en stopte deze uit de aangereikte tabaksdoos.

Vroeg men hem of hij bepaalde wensen had, dan keek hij gelukkig in het smeulende vuur en zei: "Weltevreden mijnheer, hier is het beter als in de put"(mijngroeve).

Bij de koude herfst- en winterdagen, zocht hij zich wel een plaatsje op bij een of andere boer. Bij het haardvuur vertelde hij dan over de wind en de wolken en over zijn trouwe begeleiders op de landwegen. Hij sliep dan ergens in het hooi. De volgende dag schoof hij zijn kar weer voor zich uit, en ging weer verder.

In de bijzonder koude winter van 1928-1929 begon hij te hoesten. Een dominee die het goed met hem meende, zorgde voor een plaatsje voor hem in het ziekenhuis.

Maar het ijs op de Dinkel was nog niet gesmolten of hij was al weer op weg.

Op een dag vonden schoolkinderen hem totaal ineengestort aan de straatkant.

Hete koffie bracht hem nog een keer bij bewustzijn. "Hoe gaat het Hendrik?" vroeg men hem.

"Weltevreden"!! Dat was zijn laatste woord. Hij heeft het geheim rond zijn persoon nooit prijsgegeven. Zijn echte naam is nooit bekend geworden. Hij behoorde tot de zeldzame mensen, die zoals de lelies op het veld en zoals de vogels onder de hemel, niet zaaien en niet oogsten en toch altijd de tafel gedekt vinden. Zo bleef hij bij oud en jong in goede gedachtenis voortleven. De voldane en stiltevreden mens: Hendrik Weltevreden".

Hiermee eindigt het verhaal van Bergman.

Bij informatie in Breklenkamp over de persoon Hendrik Weltevreden, kwam er toch een naam naar voren, welke de ware naam van Hendrik zou zijn. Deze naam hier te vermelden zou niet op zijn plaats zijn, aangezien Hendrik Weltevreden tijdens zijn leven schijnbaar anoniem wenste te blijven.

Hendrik moet rond 1865 te Almelo zijn geboren. Hij is op 18 mei 1935 in het ziekenhuis te Denekamp overleden en werd begraven op de algemene begraafplaats aan de Oude Dijk. Hier hebben nog enkele andere zwervers hun laatste rustplaats gevonden. Enkele cementpaaltjes duiden deze begraafplaatsen aan.

Denekamp, 1 maart 1980.

J.A.den Ouden.

	Boerderij „ELFERMAN”
	10 min. v/h. dorp
	op weg naar Berghum en Hornven
	ZUIVERE MELK.
	Paarden en rijtuigen te huur.
	

advertentie uit de eerste VVV-gids
van Denekamp anno 1900

MIJN
VOLK

Verordnungsblatt Verordeningenblad

für die
besetzten niederländischen
Gebiete
Stück 1

voor het
bezette Nederlandsche
gebied
Stuk 1

Nadat ons land met angstvallige n al deze maanden een strikte neutralit genomen en terwijl het geen ander voornemen had dan deze houding streng en consequent vol te houden, is in den afgelopen nacht door de Deutsche weermacht zonder de minste v plotselinge aanval op ons gebied tegenstaande de plichtige toezichting van ons land zou worden wij haar zelf handhaafden. Ik klammend protest tegen deze schending van de goede trouw wat tusschen beschaafde staten Mijn Regeering zullen ook thans Doet op den uwen, overal en in den, weder op de plaats, waarop h uiterste waakzaamheid en met d overgave waartoe een rein gew

Ausgegeben am 5. Juni 1940

Uitgegeven 5 Juni 1940

BEKENDMAKING

aan de bevolking der gemeenten Almelo, Borne, Delden, Denekamp, Diepenheim, Enschede, Goor, Haaksbergen, Hengelo, Losser, Markelo, Oldenzaal, Ootmarsum, Rijssen, Tubbergen, Vriezenveen, Weerselo en Wierden van 14 Mei 1940.

WILHELM

Door den Opperbevelhebber van het Deutsche leger ben ik als gewestelijk commandant voor de bovengenoemde gemeenten aangewezen. Ik heb derhalve de leiding van het Deutsche militair bestuur in dit bezet Nederlandsch gebied en ik ben vertegenwoordiger van het militair gezag in deze gemeenten.

Mijn voornaamste taak is het te zorgen voor rust, orde en tevredenheid van alle ingezetenen dezer gemeenten. Wie handelingen verricht, welke indruischen tegen deze bedoelingen, wordt door mij snel en zonder aanzien des persoons ter verantwoording geroepen. Iedereen ga daarom in rust en orde aan het werk, waardoor hij het vaderland en zich zelf het beste dient. De zetel van mijn commando bevindt zich vanaf 15 Mei 1940 in Hengelo, Hotel Eulerink (bij het station), telefoon 2010.

Enschede, 14 Mei 1940.

De gewestelijke commandant,
dr. REUSS,
Hauptmann

Een titel; een paar cijfers. Een beschouwing over een periode, waarin zoveel met cijfers is gewerkt. Waarin zoveel getallen zijn gehanteerd. Waarin zoveel zaken uitsluitend getalsmatig zijn benaderd en uitgangspunt hebben gevormd voor het doen en laten van hen die verantwoording droegen. Bij het lezen hiervan zal men gemakkelijk tot de conclusie kunnen komen, dat dit eigenlijk niets bijzonders is, in deze tijd waarin we vaak geleefd worden door computers en chips en waar ook de macht van de getallen hoogtij viert, althans daar heeft het alle schijn van.

De periode 40-45, ofwel de Tweede Wereldoorlog, de bezetting, was eigenlijk een gevolg van het einde van de eerste wereldoorlog 1914-1918.

De wankele economische toestand, waarin Duitsland daardoor was terecht gekomen, vormde de basis voor deze periode 40-45. Een periode waarin termen als gaskamers, verbrandingsovens en martelingen uitdrukkingen van alle dag waren. In een periode waarin nog uitsluitend met conventioneel militair materieel werd gewerkt, doorklieften zeer berekend af en toe, de Duitse V-1's en V-2's het luchtruim: onbemande bomvliegtuigjes.

Vijf en dertig jaar geleden kwam hieraan een einde. Een einde waarop precies vijf jaar was gewacht. In angst, in weemoed, in paniek en soms in radeloosheid.

Zo'n vijftig miljoen menselijke slachtoffers waren er voor nodig. Het was ook een periode waarin het woord "vrijheid" onbekend was. Vrijheid om je mond open te doen, vrijheid om te lezen wat je wilt en vrijheid om te schrijven wat je kwijt wilt! Hieraan willen wij enige aandacht schenken.

In dit verhaal willen we u als lezer dan ook even mee terug nemen naar deze periode 40-45. We willen niet onnodig oude wonden openhalen. Wij willen niet mensen confronteren met die voor velen zo verschrikkelijke tijd. Wij wensen u geen "holocaust" te geven. Tegelijkertijd realiseren we ons dat dit natuurlijk niet gemakkelijk zal zijn. Toch zullen we trachten de aan ons zelf opgelegde beperking, zoveel mogelijk in het oog te houden.

Mochten we hierin niet helemaal slagen dan bieden we nu alvast onze excuses daarvoor aan.

We willen deze periode belichten vanuit de plaatselijke Denekamper toestand, bezien in de tijd van het wereldse toen.

Daartoe hebben we wat materiaal bij elkaar gezocht, waaruit we telkens iets geplukt hebben, waarvan we dachten dat het juist was, daar -nog- eens de aandacht op te vestigen.

We hopen dan ook dat de zin van dit artikel begrepen wordt.

We schreven 14 november 1938 toen Rijksminister dr. Joseph Goebbels in de krant liet schrijven "Die Judenfrage wird gelöst!"

Hitler beschuldigde in zijn boek "Mein Kampf" de Joden van handel in blanke slaven en van het corrupt maken van het Duitse ras door walgelijke verleiding.

Nooit liet Hitler na de Joden als schuldig aan de ellende, waar Duitsland sedert het einde van de eerste wereldoorlog in zat, te brandmerken. Zij de "niet Ariërs", hadden met hun "woekerpraktijken" de "edele Germanen" van hun vaderland en van hun welvaart beroofd. Daarom moesten zij worden uitgeroeid!

Vond op 9 mei 1940 's-morgens nog de beëdiging plaats van de nieuwe minister van het pas gevormde departement van Landbouw en Visserij, mr.dr. A.A.van Rhijn, en had minister Gerbrandy toen plannen om de straf voor spionnen te doen ondergaan in gebied over-zee, een dag later viel dit allemaal reeds in duigen. Nederland, tot dan steeds neutraal gebied, werd in de nacht van 9 op mei 1940 bezet gebied, zoals dat heette. Begunstigd door prachtig voorjaarsweer trokken de Duitsers in grote getale de grens over. Pas drie uur, nadat men de grens was overgetrokken, ontving onze minister van Buitenlandse Zaken uit handen van de Duitse gezant een motivering voor de inval: er waren "bewijzen" dat de ge-allieerden van plan waren ons land binnen te trekken met goedvinden van onze regering. Vijf dagen hadden ze er voor nodig om Nederland onder de voeten te lopen. Vijf dagen waarin leed en ellende, dood en verwoesting Nederland sloegen.

Op 18 mei 1940 vaardigde Hitler vanuit zijn hoofdkwartier het "Erlaas", het Decreet, uit waarin uitoefening van de regeringsbevoegdheid geregeld werd.

Om de openbare orde en het openbare leven in het onder de bescherming van de Duitse troepen staande Nederlandse gebied te handhaven bepaalde. Hitler dat het bezette gebied onder een "Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied" kwam te staan. Seyss Inquart werd deze hoogste gezagsdrager in Nederland. Generaal Christiansen werd opperbevelhebber van de strijdkrachten in Nederland. In 1944, rond Dinsdag zou deze nog korte tijd in Denekamp vertoeven. Hij nam toen op nieuwe 11 september zijn intrek in het huis van meester Mulders aan de Oldenzaalsestraat.

Een periode was aangebroken dat ook in ons land met name de Jodenvervolgung een aanvang nam en Mussert's NSB-propagandisten vrij spel leken te hebben. NSB-ers, "mensen" soms nog "te dom om voor de duivel te dansen" werden allerlei functies aangeboden, als ze maar vurig voorstander waren van de nationaal-socialistische idealen. Zij zouden het moeten worden die ook de jeugd "begeisterd" moest maken van die Ideologie.

De propaganda van het nieuwe regime blijkt duidelijk uit de eind juni 1941 door Seyss Inquart in de pers gepubliceerde bekendmaking.

Deze luidde als volgt:

"Wilhelmina van Oranje-Nassau, die naar het vijandelijke buitenland gevlucht is, heeft zich thans aan de zijde der Sovjets geplaatst. De Rijkscommissaris voor de bezette Nederlandsche gebieden, heeft daarom gelast, dat afbeeldingen van elken aard van de levende leden van het Huis van Oranje-Nassau uit alle overheidsgebouwen en gebouwen van openbaren dienst, uit alle openbare en bijzondere scholen, openbare inrichtingen en bedrijven, en over het algemeen uit alle gebouwen, welke voor openbare doeleinden gebruikt worden, verwijderd moeten worden."

Gelijktijdig kwam ook, zei het natuurlijk moeizaam, de propaganda van geallieerde zijde op gang. De gewone man kon hier hoofdzakelijk kennis van nemen door berichten over de radio.

Ook strooibiljetten deden daarvoor goede diensten. Hoewel het wel gevaarlijk was, als de bezetter er achter kwam, dat men over die propaganda beschikte. Wat later in die periode was het ook moeilijk om naar de radio te luisteren, omdat deze ingeleverd moest worden. Toch waren er toen ook mensen, nog wel hoge gezagsdragers, die voor hun zelf vaststelden dat er een tijd zou komen, dat men zich over zijn zedra en aangenomen houding diep zou schamen.

De Joden werden van alle rechten ontheven en gedreven in een isolement.

Aanmeldingsformulier voor één persoon,
die geheel of gedeeltelijk van joodschen bloede is (Verordening 6/1941)

Inzullen met verblijfskaartje of met inkt te boekletten

1.	Geslachtsnaam naam vóór 1935, later naam, naam vóór 1935 Voornamen: alle letters
2.	Geborteplaats: (plaats) Datum van geboorte: (dag, maand en jaar)
3.	Woon- of verblijfplaats: Straat en huisnummer: Laatste woonplaats in het Groot-Duitsche Rijk (met inbegrip van het Protectoraat Bohemen en Moravië) of van het Gouvernement-Generaal voor het bezette Poolse gebied: (vervalte voor hem, die na 30 Januari 1942 in Nederland is gevestigd)
4.	Nationaliteit: (en) Eventuele vroegere natie
5.	Kerkelijke gezindte:
6.	Beroep of werkzaamheid: (staatsdienaar)
7.	Omgelovend, gekuwd, wed staanden van echt: (gehuwde van trouwen, wed. staanden)
8.	De onder 1 vermeldde pers. a. behoort op 9 Mei 1940 gemeente b. is na dien datum daer c. was op 9 Mei 1940 met d. is na dien datum met e getrouwd
9.	Hoeveel joodsche grootoud. 2 der verordening (zie kon. vervalte te bevestigen)
10.	Opmerkingen:

DE HEL BREEKT LOS

De Jodenvervolgung was menselijk gesproken het dieptepunt. Niets hierna, ook de hongerwinter niet, kan hiermee vergeleken worden. En geen mens kan het beschrijven. Gelukkig maar...

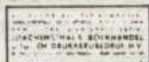
Niet zelf invullen

Per | Onder

NIJMEUSE EDITIE, 2e JAARGANG No 17a, 7 AUGUSTUS 1942 24 MEI 1942

et Joodsche Weekblad
VAN DEN JOODSCHEN RAAD VOOR AMSTERDAM

VERWOORDEN IN VERBOD VAN A. A. SCHER EN PROF. DR. D. COHEN

EXTRA EDITIE

De Duitse autoriteiten maken bekend:

Alle Joden, die niet onverwijld gevolg geven aan een tot hen gericht oproep voor de arbeidverruiming in Duitschland, worden gevangen genomen en naar het concentratiekamp Mauthausen gebracht.

Deze of andere straf wordt niet toegepast op die Joden, die zich nog achteraf voor uiterlijk Zondag 9 Augustus 1942, te 17 ure aanmelden, die verklaaren, dat zij bereid zijn, aan de werkverruiming deel te nemen.

Artikel 4.

Begrip „Jood“.

(1) Jood is een ieder, die uit ten minste drie naar ras voljoodsche grootouders stamt.

(2) Als jood wordt ook aangemerkt hij die uit twee voljoodsche grootouders stamt en

1) hetzij zelf op den negenden Mei 1940 tot de joodsch-kerkelijke gemeente heeft behoord of na dien datum daarin wordt opgenomen,

2) hetzij op den negenden Mei 1940 met een jood was gehuwd of na dat oogenblik met een jood in het huwelijk treedt.

(3) Een grootouder wordt als voljoodsch aangemerkt, wanneer deze tot de joodsch-kerkelijke gemeenschap heeft behoord.

Ontslag uit hun werk, aanmeldingsplicht, verbod om in openbare gelegenheden te komen, het verplicht dragen van de Davidsster, tewerkstelling in werkkampen en systematische deportaties. Vooral sinds 1942 vond dit laatste op grote schaal plaats.

Via de ariërverklaring, de afzonderlijke vermelding in bevolkingsregisters en afstammingsonderzoeken tot tenslotte razia's als hulpmiddel werden gebruikt om deze mensen in verwarring te brengen, tegen elkaar op te hitsen waardoor ze tenslotte letterlijk in de afgrond terecht kwamen, om daar voor altijd te moeten blijven! Dit soort aansporing tot zelfvernietiging bleek evenwel niet voldoende, was niet effectief genoeg, waarna andere ons bekend geworden methoden, systematisch en getalsmatig werden toegepast: vrijwillig melden, arresteren, beroving, isolatie, mishandeling, deportatie, wegvoeren naar werkkampen, naar doorvoerkampen, naar concentratiekampen. Afvoeren naar gaskamers, naar verbrandingsovens. Westerbork, Amersfoort, Ommen, Dachau, Mauthausen, Bergen Belsen, Buchenwald, Auschwitz, Sobibor.

Het betrof niet alleen de Joden, ook andere sociaal culturele eenheden, minderheden, werden het slachtoffer. Eigenlijk ieder die een negatieve invloed betekende op de nationaal-socialistische ideologie.

Even willen we nog vermelden de min of meer door de bezetter verplicht gestelde oprichting van de Joodse raad. Deze raad bleek voor de bezetters een belangrijk hulpmiddel om een van hun doelen te verwezenlijken: namelijk de vernietiging van de Joden zelf!

Hoe men dit onderging wordt uitvoerig beschreven in het twedelige boek "Ondergang, de vervolging en verdelging van het Nederlandse Jodendom 1940-1945"

Van de ongeveer 140.000 Joden, die in Nederland waren aan het begin van de oorlog, hebben er meer dan 100.000 op weg naar de vernietigingskampen de dood gevonden. Daarnaast hebben nog bijna 140.000 landgenoten het leven gelaten in deze verbitterde onverbiddelijke oorlog.

Reeds korte tijd na de bezetting begon het verzet haar werk. In de loop van de tijd groeide dit uit tot een goed georganiseerde beweging, die op de duur over goede hulpmiddelen en zelfs wapens kwam te beschikken. Mensen van alle rang en stand, mannen en vrouwen, werkten samen in de ondergrondse organisaties.

Nu valt er natuurlijk lang over te praten en te discussiëren in de trant van "als dit of dat nu eens niet was gedaan" of "als ze nu eens geluisterd hadden naar....." of "als men.....". En zo kun je dan nog wel een hele bladzijde van dat soort stellingen bedenken.

Op vijf mei 1945 werd tenslotte het vuren gestaakt. In hotel De Wereld te Wageningen verscheen de Duitse generaal Blaskowitz om de voorwaarden voor de overgave te vernemen van de Canadeze generaal Foulkes.

De oorlog was voorbij. Nederland was vrij, de bevolking verzwakt. Krachtig klonk echter het "Nederland zal herrijzen".

Het is verleden tijd..... Hoewel velen in Nederland zich de hongerwinter van 1944/45 nog wel zullen herinneren. Daarmee wil echter niet zeggen, dat het hiermee "af" zou zijn. Want dan had u deze verhandeling hier niet kunnen lezen.

Nu willen we eens even iets over de plaatselijke toestand de revue laten passeren.

Hiervoor kunnen we dankbaar gebruik maken van aantekeningen, welke W.H. Dingeldein heeft gemaakt. Hij heeft deze allemaal genoteerd in schoolschriften. Hier en daar ooggetuige verslagen, elders weer "gehoord van derden". Als gevolg van dit laatste is het zeer wel denkbaar dat bepaalde notities natuurlijk niet geheel conform de preciese werkelijkheid zijn. Het komt ons evenwel niet voor, dat Dingeldein op de fantasie-toer heeft gezeten. Want daarvoor was hij teveel historicus. W.H. Dingeldein heeft ook zelf de gevaren van het verzet getrotseerd. Van 2 mei tot 12 juni 1943 verbleef hij noodgedwongen in het werk-kamp Vught. Meester Mulders en meester Looman zijn daar ook een tijd geweest.

Uit het hiervoor bedoelde dagboek is een tiental jaren geleden door S. Wynia te Denekamp een samenvatting gemaakt. Hieruit willen wij weergeven over de eerste dag van de bezetting en hetgeen Dingeldein over de dag van de bevrijding heeft geschreven. Dit laatste zullen we gezien de historische volgorde aan het slot van dit artikel opnemen. Daartussen menen we nog wat andere relevante aantekeningen kwijt te kunnen. Welnu. Eerst dan een samenvatting van de gebeurtenissen op 10 mei 1940, zoals Dingeldein deze heeft ervaren.

Het was vrijdag 10 mei 1940, 's-morgens om vier uur. Veel vlieg-machines, al sinds twee uur. Er wordt geschoten. Rond negen uur zijn vele mensen op de straat. Kinderen gaan niet naar school. Station van Oldenzaal is bezet. Het gerucht gaat dat de Duitsers komen. Ze zouden reeds bij Dierselhuis aan de grens zijn. In het dorp is veel publiek op de been. Bij de oprit van de kanaalbrug staan twee Duitse soldaten. Om elf uur terug in het dorp. Daar komen zes Duitse militairen aan op de fiets. Stoopten bij het gemeentehuis, vier gaan daar naar binnen, twee houden buiten wacht. Kwart voor twaalf vrachtauto voor gemeentehuis. Daar aanwezige munitie, geweren, fietsen enz. wordt opgeladen.

Tot zover Dingeldein. Ook aan genezijde van de landsgrens heeft iemand een dagboek bijgehouden over deze tijd. Het is Ludwig Sager uit Neuenhaus. In het "Jahrbuch des Heimatvereins der Grafschaft Bentheim" van 1956 staat hierover het een en ander vermeld. Wij nemen voor u de in dat jaarboek weergegeven tekst letterlijk over en wel van dezelfde dag 10 mei 1940.

10. 5. 1940. Der Krieg trat in ein neues Stadium, Holland ist mit hineingezogen. In der Morgenfrühe dröhnten heute die Motoren der Flieger und weckten uns, dann Erschütterungen, die Scheiben klirrten. Sprengungen der Brücken? Einschläge? So klopfte der Krieg ans Fenster und ließ keine Freude an dem frischen Maienmorgen aufkommen... Neuenhaus fiebert schon seit dem gestrigen Nachmittag, als die hier in Garnison liegenden Truppen plötzlich Alarm hatten. Während der Schulrat in der Schule eine Lehrerdienstversammlung abhielt und methodischen Anordnungen friedlichen Schritt und Maß geben wollte, wurden auf dem Hofe die Motoren angeworfen: „Wir rücken ab! Es geht los!“ Und nun „dröhnte der Schritt der Kolonnen“ bis in die späte Nacht. Reiter, Wagen, Pioniere, Geschütze, alle Richtung Hardenberg – Holland. Was soll werden? Alt und jung auf den Beinen. Wagengerassel, Rattern und Klappern in Dunkelheit und Regen, ab und zu Aufleuchten von Taschenlampen, Kommandos und Geschimpfe. Volk, wie bei der Bühne Statisten und Zuschauer, säumte die Straßen ein. Hier und da letztes Grüßen und Abschiednehmen der Mädchen von der Kavallerie, einschließlich Prinz Reuß, ein sehniger Rittmeister, das gesellschaftliche „AB“ des vornehmen Ziethen-Regimentes. (Ist in Holland gefallen.)

Früh am Morgen — wer konnte schlafen? — Fliegeralarm. 8 Uhr Erklärung der Reichsregierung: „Die gefährdete Neutralität von Holland und Belgien, von den Westmächten bereits verletzt, soll sicher gestellt werden.“ Also Krieg mit Holland. Ich sprach Grenzbewohner, für sie ein unfassbarer Gedanke. Man weiß im Inlande nicht, wie wenig hier von altersher der Grenzstrich bedeutet. Da stehen sich nun Freunde und Verwandte als Feinde gegenüber; es ist bitter.

Het leek ons verder wel interessant om ook een officiële bron te raadplegen. Hiervoor hebben wij de notulen van de gemeenteraad van Denekamp geraadpleegd. Met name het verslag van de eerste vergadering van Denekamp's vroede vaderen na de bezettingsdag. Deze werd gehouden op donderdag 27 juni 1940, om vier uur 's-middags. Naast burgemeester van der Heyden en gemeentesecretaris J. Andringa, waren hierbij tegenwoordig de raadsleden: B. J. Tukkers, H. B. Brummelhuis G. J. Goorhuis, G. J. Blokhuis, J. H. Schultz, G. J. B. Albrink, L. J. J. Scholten Lindo, J. L. Groeneveld, A. Heesink, J. H. Aarnink, J. Goossink, en J. Pikkemaat. Het raadslid G. J. Lentferink was door ziekte verhinderd de vergadering bij te wonen.

Nadat de burgemeester de vergadering had geopend sprak hij als volgt:

"Mijne Heeren. Ik heet U hartelijk welkom. Sinds onze laatste vergadering is in ons dierbaar vaderland wel heel wat veranderd en is veel ellende over ons gekomen en zullen wij nog heel wat moeten door maken voordat wij weer vrije Nederlanders zijn.

Doch op de eerste plaats wil ik hulde brengen aan onze soldaten, welke dapper voor ons vaderland gestreden hebben en daarbij in rouw herdenken degenen, die hun leven lieten op het slagveld. Ook verschillende mannen uit onze gemeente hebben hun leven geofferd voor het vaderland, op deze fiere zonen van Denekamp zijn wij trots en zullen zij steeds in onze gedachten blijven leven als voorbeeld van moed en trouw, voor het vrije Nederland. Zij die ons bekend zijn, als gesneuveld voor het vaderland zijn: A. G. Blokhuis, Lattrop 111; G. J. Brunninkhuis, Tilligte 51; L. J. Johannink, N. D. 97; G. J. A. Keizer, Nordhornschestraat 145; J. A. Pierik, Tilligte 96; W. J. Sneuijnk, Nordhornschestraat 7; J. G. Wigger, Lattrop 42.

Ik verzoek U deze mannen in stilte te gedenken met een gevoel van vaderlandsche liefde en een hart vol rouw en een hartelijk medeleven van deelname in het leed van de achtergeblevenen.

Dan wil ik dank brengen aan de bevolking voor de waardige wijze waarop zij zich gedragen heeft in deze moeilijke dagen, en getoond heeft met eer een groot verdriet te kunnen dragen en door hun houding waardig te zijn, zich Nederlanders te noemen.

Ook aan de politie en ambtenaren wil ik oprecht dank zeggen voor hun steun en medewerking welke ik in de moeilijke dagen mocht onder vinden.

Mijne Heeren, ik verzoek U in de nog komende periode van moeilijkheden het hoofd koel te houden en gezamenlijk en eendrachtig te zijn in het belang van ons Nederlandsch volk.

Vergeet nooit, dat gij Nederlanders zijt, die steeds op waardige wijze door eeuwen heen getoond hebben, de achting en het respect van de gehele wereld af te dwingen.

Wij treuren met onze geëerbiedigde Koningin die steeds getoond heeft een dappere vrouw te zijn en met beleid haar volk in voorspoed heeft weten te regeren gedurende meer dan veertig jaren en thans tegen haar wil de dierbare bodem van haar vaderland heeft moeten verlaten, maar wij blijven fiere Nederlanders die vol moed

het hoofd omhoog houden en de moeilijkheden zullen weten te dragen. Verder mijne Heeren meen ik, dat het mijn plicht als Burgemeester is, tegen U als vertegenwoordigers der ingezetenen der gemeente Denekamp te verklaren, dat de Duitsche militaire overheid zich in elk opzicht correct tegenover ons gedragen heeft, en dat ik persoonlijk ook ondervonden heb, dat de Duitsche officieren steeds zeer beleefd zijn opgetreden.

Ik moge U daarom verzoeken, hoewel ik weet dat het overbodig is, dat U zich ook human tegenover elken Duitscher gedraagt. Vergeet U nooit, dat elke Duitscher handelt in opdracht van een hem gegeven order, en dus zijn plicht vervult. En dat de Duitsche overheid in de hoedanigheid waarin zij zich hier bevindt, een loyaal standpunt tegen over ons inneemt.

Ik ben overtuigd, dat deze woorden tot U als vertegenwoordigers der gemeente gesproken, ingang bij alle ingezetenen zullen vinden en men steeds de juiste houding zal aannemen die ons Nederlanders past tot het welzijn van de gemeente Denekamp en van het geheele vaderland.

Aan het eind van de vergadering zegt Tukkers dat hij zich gaarne aansluit bij de woorden door de voorzitter gesproken ter nagedachtenis van de gesneuvelde soldaten, die hun leven lieten voor het vaderland. Tukkers stelt voor "om een klein monument voor die dappere soldaten op te richten om de herinnering blijvend te behouden."

Door middel van een collecte wil hij de kosten bestrijden terwijl hij dacht het monument te plaatsen achter het hek voor de kerk. Dit dan met toestemming van pastoor Knuif.

Toegezegd wordt dat het in overweging zou worden genomen. Tijdens de daarop volgende raadsvergadering, welke plaatsvond op 28 augustus 1940, vroeg Tukkers hoe het stond met zijn voorstel. De burgemeester gaf te kennen liever nog te willen wachten op andere tijden. Tukkers was een andere mening toegedaan. Hij vond dat het monument er zo gauw mogelijk moest komen en "wil daar liever niet op wachten." Waarop burgemeester Van der Heyden veronderstelde of het niet beter was "dat het door particulieren in handen genomen wordt en vindt dat even gewacht moet worden totdat er rust is".

Hierna is er in de raadsverhandelingen niets meer over vernomen.

Tukkers en Alberink zaten voor de NSB in de gemeenteraad. Uit het verhandelde in de raadsvergadering van 7 april 1941 citeren wij het volgende.

"De Heer Tukkers zag gaarne, dat hij en de Heer Alberink als fractie van de NSB bij elkaar kwamen te zitten in de nieuwe Raad. Hij vraagt of de Voorzitter daarmee rekening wil houden." Voorzitter, burgemeester Van der Heyden, maakt Tukkers duidelijk dat het geen moeten is. Hij wil er echter wel rekening mee houden. Deze reactie stond Alberink wellicht niet bijster aan, want hij zei dat het overal zo was en voegde daaraan toe, dat al eens eerder gevraagd te hebben. Daarom stelde Alberink "dat, wanneer het met de volgende vergadering van den nieuwen Raad niet gebeurt, zij toch bij elkaar gaan zitten en stelt hij het dan als eisch."

De daarop volgende en tevens laatste raadsvergadering voor de bevrijding vond plaats op 30 juni 1941.

Direkt nadat de vergadering was begonnen vroeg Alberink of Tukkers bij hem mag zitten. Burgemeester Van der Heyden verduidelijkt hierna het door hem eerder gestelde "dat hij er wel rekening mee wil houden, wanneer de nieuwe Raad komt....."

Hierna verlaten Albrink en Tukkers de vergaderzaal. Albrink verzoekt de burgemeester nog ervoor te willen zorgen "om die portretten doelende op die van de levende leden van de koninklijke familie, te verwijderen." Van der Heyden maakt hem hierna duidelijk nog geen aanschrijving daartoe te hebben ontvangen, waarna Albrink stelde "er dan wel voor te zullen zorgen, dat ze worden verwijderd".

Uit het feit dat hierna geen raadsvergaderingen meer zijn gehouden, valt af te leiden, dat Albrink zijn zin heeft doorgedreven, hetgeen er mede toe geleid heeft dat ook de burgemeester is verwijderd. Het was dan ook weldra met het burgemeesterschap van Van der Heyden gedaan. Spoedig werd hij op non-actief gesteld, hoewel hij nog pas begin 1941 door de bezetter herbenoemd was. Het raadslid Brummel-huis sprak de burgemeester tijdens de raadsvergadering van 7 april 1941 nog als volgt toe: "Mijnheer de Voorzitter. Ik weet, dat ik de gevoelens van de zeer groote meerderheid van den Raad weergeef door U geluk te wenschen met Uw herbenoeming.

Zeer lang zijn wij in het onzekere gebleven en dit was des te onaangenaam, omdat, wanneer de tijden normaal geweest waren, Uw herbenoeming vanzelfsprekend geweest zou zijn, gezien Uw steeds zeer groote plichtsbetrachting.

Toen U hier in 1934 als opvolger van Burgemeester Wynia kwam, hebt U, wel evenmin als wij, ook maar kunnen droomen, zelfs niet in een nachtmerrie, voor welke moeilijkheden U hier nog geplaatst zou worden.

In vroeger jaren was het in een plattelandsgemeente, volgens mijn voorstelling, min of meer, "het burgemeestertje spelen", maar hoe zeer is dat alles nu veranderd!!

Toen U hier kwam, had U in Uw ambt nog geen ervaring en dat U nu ondanks de zeer groote moeilijkheden en tegenkantingen door de bezettende macht herbenoemd bent, is voor U en voor ons het bewijs, dat U niet teleurgesteld hebt, maar dat U gewerkt hebt als een bekwam en zeer getrouw Uw plicht vervullend ambtenaar en ik hoop en vertrouw, dat U in deze nieuwe ambtsperiode weer getrouw Uw plicht als ambtenaar maar ook als Nederlander zult blijven doen in het belang van Nederland in het algemeen en van Denekamp in het bijzonder. Nogmaals mijn hartelijke gelukwensch."

Medio 1941 hadden de Duitsers al een eind gemaakt aan het "normaal" functioneren van het gemeentelijk bestuur. De burgemeester kreeg alle bevoegdheden der raad en feitelijk ook van die van b. en w. De functie van wethouder was niet meer als adviseur. De gemeenteraad werd opgeheven.

Triest dus des te meer om al na korte tijd te moeten vernemen, dat dit niet zo mag voortduren. Na eerst geschorst te zijn, kreeg Van der Heyden op 19 januari 1942 zijn ontslag als burgemeester. Rond diezelfde tijd kreeg Denekamp een nieuwe burgemeester in de persoon van J.A.Eekhof, een vurig aanhanger van de NSB-gedachte. Deze zou de Denekamper bevolking eens moeten "bepraten". Hij is hierin uiteindelijk niet erg geslaagd. Wel is de toeloop tot de harde kern van NSB wat vergroot, maar daar hield het in grote lijnen -gelukkig- ook mee op.

Wie was deze Eekhof eigenlijk?

Van de plaatselijke bevolking kreeg hij al gauw de naam van 't surrogaat".

In zijn memoires "van Mei tot Mei" schrijft dr.W.Drees onder meer ook over deze persoon. Drees maakt gewag van een bezoek dat hij

BUITENGEWOON POLITIEBLAD

VAN 22 APRIL 1941

UITGEGEVEN OP LAST VAN HET DEPARTEMENT VAN JUSTITIE

Aan

Heeren Procureurs-Generaal.

Igd. Directeuren van Politie.

Inname der radio-ontvangstestellen van joden.

Ik heb de eer U Edelgrootachtbare het volgende te berichten. De H. Heere S.S. und Polizeiführer beim Reichskommissar für die besetzten niederländischen Gebiete heeft, ingevolge § 1 der Verordnung van den Rijkscmissaris voor het bezette Nederlandse gebied betreffende de strafbaarheid van overtredingen van militaire en politionele verordeningen en mede ingevolge § 1 der Verordening N°. 2041 van genoemden Rijkscmissaris betreffende bijzondere veiligheidsmaatregelen op het gebied van radio, bepaald, dat radio-ontvangstestellen, die zich hier te lande in het bezit van joden bevinden, met ingang van 15 April 1941 in beslag zijn genomen.

OP DE HOEK VAN DE STRAAT.
STAAT EEN N.S.B.
HIS GEEN MAN, 'T IS GEEN VROUW.
MAAR EEN RASPLEBEER.
MET EEN KRAANT IN ZIJN HAND.
STAAT HIJ PAAR TE VENTEN;
EN VERKOOPT ZIJN VADERLAND,
VOOR ZES ROOIE CENTEN.

Boven: 'Duitsland zal nooit worden omsingeld,' blaft Hitler, die de wereld wel kan opeten, volgens deze spotprent van E.H. Shepherd in Punch.

Boven: Spotprent van Le Journal de Paris: 'Heer, Heer, u moet de wereld opnieuw scheppen, hij is te klein voor dictators.'

Norddeutsche Ausgabe

222. Aang. v. 24. Jahrg. v. Einzelnum. 22 Pf. Einzel. 2.20 M.

VÖLKISCHER BEOBSACHTER

Norddeut

Berlin, Frei

Kampfbild der nationalsozialistischen Bewegung
Großdeutschlands

Die große Stunde hat geschlagen:

kreeg van J.A.Eekhof, "die zich aankondigde als voorganger van de Christen-Gemeenschap, maar die allerm minst over godsdienstige aangelegenheden kwam spreken". Deze Eekhof deelde hem toen mee, dat hij in Duitsland had gestudeerd, veel contact had met de Duitsers, ook met bezettingsautoriteiten, en dat hij zich sterk voor sociale kwesties interesseerde, met name voor de problematiek van de werkloosheid.

Eekhof noemde Drees toen cijfers en feiten waardoor bleek, dat deze op de hoogte was met de nieuwste voor een deel nog niet gepubliceerde gegevens.

De uiteindelijke vraag van Eekhof kwam erop neer Drees te polsen voor een post om actief leiding te geven aan de bestrijding van de werkloosheid, op basis van een bepaalde conceptie. Dit gaf Drees toen de indruk dat deze Eekhof een NSB-er was.

Drees hield zich van de domme en gaf te kennen, dat er voldoende instanties in het land waren, die zich in (konden)zetten voor de bestrijding van de werkloosheid.

Over Eekhof verhaalt Drees verder nog: "Wat Eekhof te mijnen opzichte bedoelde, is nooit zeker geworden.

Wel wat hij zelf was. Ik zag hem later vermeld als chef van de hoofdafdeling propaganda en voorlichting van de Winterhulp, vervolgens als waarnemend burgemeester van Hilversum, tenslotte als burgemeester van Denekamp. Dit zei mij meer dan zijn voorgangerschap bij de Christen-Gemeenschap."

J.A.Eekhof was op 1 november 1911 geboren in Den Haag. Hij was gehuwd met N.M.Stork, geboren te Barneveld op 25 mei 1913.

Eekhof was afkomstig uit de zogenaamde Haagse kringen.

Sinds februari 1942 was Eekhof waarnemend burgemeester van Denekamp. Op 30 juli 1942 werd hij benoemd tot burgemeester. Hij was lid van de NSB.

Op 4 september 1942 kregen alle personeelsleden die in dienst waren van de gemeente Denekamp bericht om een vergadering, welke uitging van de Nederlandse Volksdienst, bij te wonen. Deze zou plaatsvinden op 8 september 1942 in een café te Denekamp.

Er zou gesproken worden over vraagstukken als "liefdadigheid en volkswelvaart".

Ook W.H.Dingeldein had, als hoofd van de openbare school en dus in dienst van de gemeente, zo'n uitnodiging gekregen.

Ook Dingeldein meende aan deze uitnodiging geen gevolg te moeten geven. Als reden voert hij aan, dat het hem "op grond van verschillende overwegingen niet mogelijk is een dergelijke vergadering in de aangewezen localiteit bij te wonen". Hij wenst, evenals dat voordien het geval was, buiten alles te blijven, "wat naar politiek zweemt". Zijn dagelijks werk is hem voldoende.

Dit laat hij de uitnodigende instantie, de burgemeester van Denekamp, met "verschuldigde respect" weten.

De burgemeester wilde toch wel eens even weten wat Dingeldein nu precies bedoelde met zijn uitlatingen.

Deze dacht eraan goed te doen hier niet weer op te reageren. Maar daarmee was de kous niet af. De burgemeester bleef aandringen.

Dingeldein reageerde hierbij tenslotte, "teneinde onnodig misverstand te vermijden, of zoo dit mocht bestaan, niet te vergrootten". Hij liet weten dat de beweegredenen, die hem ervan weerhielden de bewuste bijeenkomst bij te wonen, haar grond hadden in zijn overtuiging, dat hij weinig heil zag in de NSB. De Nederlandse Volksdienst was hiervan min of meer een onderdeel.

Dingeldein vestigde er de nadruk op dat hij zich afzijdig hield

"van elke staatkundige stroming, evenals ik dit vroeger heb gedaan, zonder evenwel het goede in bepaalde beginselen te miskennen". Dat hierop weer een reactie zou komen van de burgemeester zal Dingeldein toch wel verwacht hebben. Die was dan ook niet dubbelzinnig.

Het viel de burgemeester namelijk ook op dat Dingeldein reeds voor de tweede keer tot uiting bracht deelname aan die bewuste vergadering te moeten weigeren uit politieke overwegingen. Burgemeester Eekhof: "Ik maak U erop attent, dat u deze overwegingen eenigermate lichtzinnig gebruikt. Formeel bent niet U degene in deze gemeente, die t.a.v. ambtelijke vraagstukken in politieke aangelegenheden hebt te oordelen."

De burgemeester verwacht van Dingeldein in het vervolg dat deze een betere houding aan de dag legt.

De blijkbaar zwaarteleurstellende reactie van Eekhof is waarschijnlijk mede gevoeld door de enige tijd daarvoor plaatsgehad hebbende contacten met Dingeldein.

Want wat is het geval!

Begin 1942, toen Eekhof pas in Denekamp was, had hij Dingeldein eens gevraagd of deze niet het ambt van gemeentelijk archivaris op zich wilde nemen.

Na rijp beraad was Dingeldein tot het besluit gekomen dat hij dit niet kon aanvaarden. "Ofschoon dit in zeker opzicht een teleurstelling voor U zal zijn, meen ik toch, dat ik mij met een dergelijke functie niet mag belasten."

Hij toont zich echter wel bereid om de gemeente bij voorkomende gevallen van dienst te zijn "hetzij bij het opmaken van een literatuurslijst hetzij bij een onderzoek in naburige archieven, of bij beide."

Dan bereikt bij circulaire van 25 juni 1942 van het Departement van Opvoeding Wetenschap en Kultuurbescherming de gemeentebesturen een bericht over "plaatselijke heemkunde-commissies". Ja, u leest het goed. Toen al!!!!

De inhoud ervan spreekt voor zich. Daarom hebben wij hiernaast een overdruk weergegeven van deze circulaire.

Ondertussen had Eekhof Dingeldein al verzocht om een lijstje van geschriften over Denekamp te verstrekken. Hieraan heeft Dingeldein ook gevolg gegeven.

Burgemeester Eekhof is hier blijkbaar mee ingenomen. Hij betuigt Dingeldein tenminste zijn "grooten dank voor de moeite die U zich kennelijk(!?redactie) tot dit doel hebt willen getroosten."

Hij zou Dingeldein vervolgens gaarne belast zien met de aankoop van de vermelde publikaties, zo mogelijk in fasen omdat Het budget dit niet toelaat.

Tevens grijpt Eekhof deze gelegenheid aan om Dingeldein te verzoeken zich te willen belasten "met de voorbereiding tot oprichting van een plaatselijke heemkunde-commissie". Dit verzoek wordt verder als volgt toegelicht. "Hierbij zij niet alleen gedacht aan b.v. Natuur Historische en oudheidkundige verenigingen, doch aan verenigingen, groepen of personen, die oude gebruiken en landschapseigenaardigheden verzorgen. Ik denk b.v. aan klootschieten, volksdansen, oude huisweefkunst e.d. Tevens kunnen deze bemoeiingen dienstig zijn ter advisering aan het Provinciaal Bestuur ten behoeve van een voorgenomen registratie van windmolens, eventueel gepaard gaande met gesubsidieerde reparaties of restauraties." Wel, dit klinkt ons tegenwoordig erg bekend in de oren.

DEPARTEMENT VAN OPVOEDING, WETENSCHAP EN KULTUURBESCHERMING

No. 4259
Bureau V. en V.

Betreffende:
plaatselijke heemkunde-
commissies.

s-Gravenhage, 27 Juni 1942	
Ingekomen:	27 JUN 1942
Beantwoord:	

Meer en meer wordt de behoefte gevoeld aan een grotere plaatselijke samenwerking tusschen verschillende organisaties, welke zich bezighouden met het een of andere onderdeel der natuur- of kultuurbescherming (plaatselijke afdeling van de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging, Oudheidkundige Vereenigingen, enz., enz.).

Door den burgemeester van de gemeente Amsterdam is, en met het doel deze samenwerking tot stand te brengen en tevens met het doel op deze wijze de beschikking te hebben over een commissie van advies met betrekking tot de vraagstukken van natuur- en kultuurbescherming, in samenwerking met mijn departement een commissie voor heemkunde in het leven geroepen.

Zeer op prijs zou ik het stellen, wanneer U, in overleg met het Bureau Volkskultuur en Volksontwikkeling van mijn departement, Jan van Nassaustraat 48—50, te 's-Gravenhage, zoudt willen onderzoeken in hoeverre het in Uw gemeente mogelijk is tot het vormen van een dergelijke commissie over te gaan, waardoor ook in Uw gemeente een samenvatting van alle krachten, welke op dit gebied werkzaam zijn, bereikt kan worden.

De Secretaris-Generaal van het
Departement van Opvoeding, Wetenschap en
Kultuurbescherming,

J. VAN DAM.

Op last van de Sicherheitspolizei moet U ter bewaking der
kabels van de Duitsche Weermacht, aanwezig zijn bij de
BOTERFABRIEK, OOTMARSUMSCHESTRAAT

op Dinsdag dag 11 DEG. 1941 te
0 uur teneinde wachtdienst te verrichten tot 3 uur.

U mag alsdan den post niet verlaten voor U wordt afgelost.

Het is verboden op post te rooken of met anderen te spreken.
De opkomst in dienst mag niet in massa geschieden, terwijl elke
demonstratie, vóór, gedurende en ná den wachtdienst streng zal
worden gestraft.

Deze oproeping moet U als legitimatiebewijs gedurende de
wachturen bij U dragen. 2 DEG.

Denekamp, 11 1941.

Loco Burgemeester.

J. H. AARNINK.

Maar Dingeldein dacht er toen -je zou het haast niet kunnen geloven als de omstandigheden niet bekend waren- niet over om daaraan zijn medewerking te verlenen. Met het aanschaffen van de publicaties wilde hij wel van dienst zijn.

Maar met Eekhof's tweede verzoek brengt deze hem "waarlijk in verlegenheid!" Dingeldein stelt dan dat hij zich nauwelijks op het terrein van de heemkunde heeft bewogen. "Wel ken ik enigszins (!redactie) de geschiedenis en het landschap van Oostelijk Twente. Ofschoon ik van sommige publicaties op dit gebied heb kennis genomen, heeft mij de wijze, waarop men zich eertijds op de studie van de "heemkunde" en van de "volkskunde" toelegde, nooit zeer kunnen bekoren. Ook heb ik de beide laatste jaren (1940-1942, redactie) van terzijde gadeslagen, in welke richting deze wetenschappen zich bewegen en waaraan ze dienstbaar zijn gemaakt" (!!redactie).

Tot slot verzoekt hij om iemand anders aan te wijzen die deze taak op zijn schouders kan nemen, zodat hij "eenige rust en verpoozing" kan krijgen. De laatste jaren is hij namelijk nogal bezig geweest met "de zeer omvangrijke beschrijving van de archieven der Oudheidkamer Twente". Daarna heeft hij nog de bewerking van de geschiedenis van de marke Noord Deurningen op zich genomen. Eekhof heeft nadien nog wel een poging ondernomen om Dingeldein tot andere gedachten te brengen. Maar deze liet zich daar -toen terecht- niet voor overhalen.

Het voorgaande is hier weergegeven om aan te tonen op welke -vaak sluwe- wijze de bezetter en de NSB het Nederlandse volk trachtte te beïnvloeden!

Interessant in dit verband is de studie die drs.S.Quee in 1978 heeft beëindigd. Hij gaat hier in op het vraagstuk van het ontstaan en de ontwikkeling van de NSB in Twente.

In het Twents Dagblad Tubantia van 11 maart 1978 is hieraan door Jan Haverkate uitgebreid aandacht besteed. In dat artikel staat ook een verhandeling over de wijze waarop de NSB zich in Denekamp manifesteerde. Voor de volledigheid is gemeend dat deel van het kranteartikel hier volledig weer te geven. Het spreekt overigens voor zich.

Het NSB-succes in Denekamp is de grootste uitschieter. De NSB-aanhang in die gemeente is vooral afkomstig uit de groep inwoners, die bij de vorige verkiezingen in 1933 heeft gestemd op de katholieke splinterpartij KDP, een links-radical afspplitsing van de rooms-katholieke Staatspartij. De oorzaak van het hoge percentage NSB-stemmers ligt in de omstandigheid dat in Denekamp veel mannen werkzaam zijn in de textielindustrie van het naburige Duitse plaatsje Nordhorn. Sommigen

van hen zijn met een Duitse vrouw getrouwd en wonen in huizen die de Duitse fabrikanten in Denekamp hebben laten bouwen. Besmet door de politieke propaganda waarmee zij op hun werk in aanraking komen, maar ook onder de indruk van de economische bloei waartoe Hitler na 1933 Duitsland brengt, zien velen van die Denekampse mannen in het politieke evangelie van Mussert de oplossing van de kwalen van de crisisstijd.

Er speelt in Denekamp nog een tweede factor mee. De ziel van het Denekampse nationaal-socialisme is de caféhouder Alberink, een man die bij zijn dorpsgenoten zeer gezien is, de taal van de gewone man spreekt en als veearts de boeren behulpzaam is in een tijd waarin de gemeente nog geen bevoegde dierenarts heeft. Het is deze Alberink, die de plaatselijke NSB-afdeling opricht, het plaat-

selijke NSB-krantje voorschrijft en de nationaal-socialistische idealen tot het eind toe blijft verdedigen. Alberink wordt in 1935 zelfs gekozen in de provinciale staten van Overijssel.

De gevoelens van sympathie die vele Denekampers voor deze man voelen, verklaren mede de betrekkelijk grote aanhang die Mussert in Denekamp verwerft.

Toen Eekhof dan "het roer in handen had" in Denekamp moest hij ook wel in die plaats wonen. En wat lag niet meer voor de hand de ambts-woning van de burgemeester daarvoor te gebruiken. Dit huis was nog steeds bewoond door Van der Heyden. Deze werd dringend verzocht de woning te verlaten. Op 22 mei 1942 is hieraan gevolg gegeven. Toen Eekhof evenwel enige dagen later het huis bezichtigde bleek dat er van de inventaris nogal wat verdwenen was en dat er in de tuin grote vernielingen waren aangebracht. Dit tot diens grote ergenis. Eekhof heeft daarna alles in het werk gesteld om toch spoedig dit fraaie huis te kunnen betrekken.

De plaatselijke vrijwillige brandweer kon bij Eekhof niet veel kwaads doen. Hij sprak van "onze jongens van de brandweer". Hoe de brandweerblieden zelf tegenover Eekhof stonden bleek wel toen ze moesten leren marcheren en dat nog wel naar Duits voorbeeld. De mensen weigerden dit resoluut. Brandweercommandant J. Olde Dubbelink zei letterlijk: "als wij moeten marcheren, dan houden wij op om brandweerman te spelen". En daar nam Eekhof genoegen mee.

Al in 1941 moest menig Denekamper deelnemen aan de zogeheten kabelwacht. Gedurende een aantal uren moest men een stuk straat in de gaten houden, opdat geen telefoonlijnen werden vernield. Vooral eind 1941 moesten vele Denekamper burgers wacht houden. Zij kregen dan van die oproepbriefjes, waarop stond dat ze zich daar en daar moesten melden. En als men niet kwam of zich te laat meldde, zat de kans voor een strafwacht er dik in.

Regels bij kabelwacht (en ook spijkerwacht) waren ondermeer: niet roken, niet zingen, geen vuur maken, niet bij elkaar staan praten en niet in cafés zitten.

Dat menig kabel het ondanks de "wacht" het toch vaak begaf zal nu niemand meer vreemd en als ongehoorzaam in de oren klinken. Met name ook de verbindingskabel langs de Ootmarsumsestraat moest het vaak ontgelden. Aan deze straat stond namelijk het KJV-huis, waarin de commandantpost van de bezetters was gevestigd.

Deze post heette de "Ortskommandantur". In het voorportaal van het gebouw stond altijd een wacht.

Er werd overgegaan tot rantsoenering. Distributie was al enige tijd een bekend verschijnsel. Goederen en levensmiddelen kwamen op de bon.

Metalen voorwerpen moesten worden ingeleverd. Deze werden dan getaxeerd, waarna de vastgestelde waarde werd uitbetaald met noodgeld. Want dat was er sinds enige tijd ook.

Op deze wijze zijn veel siervoorwerpen en antiek verdwenen in de smeltovens van de Duitse oorlogsindustrie.

VA 905	TEXTIEL- KAART		IV TEXTIEL RESERVE	III RESERVE TEXTIEL	TEXTIEL RESERVE II	RESERVE TEXTIEL I
TEXTIEL RESERVE Z	TEXTIEL Z	EEN PUNT Z	EEN PUNT Z	EEN PUNT Z	EEN PUNT Z	EEN PUNT Z
VIJF PUNTEN						
TEXTIEL RESERVE Y	TEXTIEL Y	EEN PUNT Y	EEN PUNT Y	EEN PUNT Y	EEN PUNT Y	EEN PUNT Y
VIJF PUNTEN						
TEXTIEL RESERVE X	TEXTIEL X	EEN PUNT X	EEN PUNT X	EEN PUNT X	EEN PUNT X	EEN PUNT X
VIJF PUNTEN						
NAAM DISTRIBUTIEKRING:						
DENEKAMP.						
CODENUMMER						
108						
HUISPANTOFFELS						
GELDIG GEDURENDE 1 MAAND NA DATUM VAN AFGIFTE						

FLORAT

BEREID VOLGENS MACHTIGING
VAN 8 JUNI 1942 No. 237 UI
MELKSUIKER
NATRIUMBICARBONAAT
AROMA
KUNSTMATIGE KLEURSTOF
INHOUD 10 TABLETTE
NETTO ± 5 GRAM
PRIJS 12½ CENT.
DE WOPPIE HANDELMY NATAAL

ON GEEFT RECHT OP DEN AANKOOP VAN
PAAR BON 2 SCHOENEN

aan: **J. J. G. DENEKAMP.**

WILLEN DE BONDEN VOOR DE DENEKAMP.

DE (P.V.) LEIDERS VAN DEN DISTRIBUTIEDIENST

Publikatie Distributiediensten

Voor de Kringen Oldenzaal, Losser, Denekamp, Weerselo
en Ootmarsum.

Voorinlevering bonnen geldig voor het tijdvak 15 April tot en
met 21 April 1945

B 453 (noordkaart IVe serie)	125 gram suiker
347 (noordkaart IIb serie)	200 gram biscuits
A 453 idem	62½ gram suiker
B 454 idem	1 tablet chocolade
405 idem	1½ KG aardappelen
A 454 idem	1½ KG aardappelen
B 368 (noordkaart IIIe serie)	300 gram biscuits

De laatste alleen voor Oldenzaal

Bovenstaande Leiders
bij den detaillet worden

Q 409 TABAK

6 Augustus 1944 t/m
25 November 1944

Voor personen van 18 jaar
en ouder

(T.W. Ctl. II-4-1945)

De winkelier mag
niet de bonnen inleveren
Voor zoover niet
ten wege te worden
De Oldenzaalsche
codenummer 13
De bon B 368
worden. Verpak

stri-
tan-
398
erd,
nen
cht.

LEBENSMITTELKARTE
(LEVENSMIDDELDISTRIBUTIEKAART)
DER
DEUTSCHEN WEHRMACHT IN DEN
NIEDERLANDEN
MISSBRAUCH MACHT STRAFBAR
(MISSBRUIK WORDT GESTRAFT)

Die Essensbecheuten geben nur in Verbindung mit der mit
Stempel versehenen Stammkarte

3

TAGE
DAGEN

**EZ VERSNAPER-
RINGEN**

6 Sept. t/m 26 Dec. 1945

Voor personen van elken leeftijd,
uitgesonderd houders van bon-
kaarten voor tabak of cigarettens

Veel mensen ontdoken deze verordening door gewoon spullen te "laten verdwijnen."

Als gevolg van op 21 juli 1942 uitgevaardigde voorschriften moesten ook luiddokken worden ingeleverd, om te worden omgesmolten voor hetzelfde doel. Zo ook kwamen de klokken van Denekamp aan de beurt. Dingeldein verhaalt hierover onder meer, dat het op 3 maart 1943 ernst wordt met de klokken. "Een tiental ruig uitzierende arbeiders en een heerachtig persoon zijn gekomen en hebben reeds veel materiaal meegebracht. Het surrogaat (hiermee werd Eekhof aangeduid-red.) beent bij de toren rond, zijn vriendjes mogen ook kijken. Plotseling beginnen de klokken te beieren en een huivering doortrikt de kijkende Denekampers. Het gebeier klinkt met tussenpozen. Wintels is opgevorderd om in te kleppen. Aan de voet van de toren zijn mensen bezig bij een toestel, om de klank op grammofoonplaten vast te leggen. Voor 't laatst hebben wij de drieklank der klokken gehoord. Om half 5 wordt het klokje uit het torentje van de Herv. Kerk neergelaten, dat stond noch op de lijst van Monumentenzorg, noch op de Duitse, maar het is toch genomen."

Ruim een week later, op 11 maart werden twee klokken per vrachtauto afgevoerd.

Dankzij het tactvol optreden van Dingeldein bleef de grootste klok toen hangen. Het is mede en met name aan dezelfde Dingeldein te danken, dat deze klokken na de bezetting nog weer in Denekamp zijn terug gekomen. Het was 22 december 1945, toen na lang spuurwerk, de klokken weer voor het eerst beierden.

Voor het eerst sinds vijf jaren. Een ontroerend moment, zoals Dingeldein stelt in zijn boekje "De klokken van Denekamp".

Ook op het grondgebied van de gemeente Denekamp is een aantal buitenlandse militairen gesneuveld. Veelal als gevolg van luchtaanvallen.

Zo stortte op 8 maart 1941, 's-avonds om vijf over elf een Engelse bommenwerper neer. Deze was naar beneden gehaald door een Duitse Jager. De bemanning liet hierbij het leven.

In de nacht van 12 op 13 maart 1941 werd een tweemotorige bommenwerper van de RAF door een Duitse nachtjager neergeschoten en kwam in Noord Deurningen terecht. Vier bemanningsleden kwamen om het leven en werden in onze gemeente begraven.

In het museum Natura Docet lagen sigaren, tabak en drank opgeslagen. Deze goederen waren afkomstig van getorpedeerde schepen. Ze lagen daar voor doorzending naar de "heimat".

Denekampers moesten later meehelpen de spullen in wagens te laden, waarna het naar het kanaal Almelo-Nordhorn ging om vervolgens ingescheept te worden voor verder vervoer naar Duitsland.

In dit verband zou vanzelfsprekend passen een uiteenzetting over de wijze waarop en waarom (?) de joden uit Denekamp zijn weggevoerd, zijn afgevoerd om -op een enkele na- nooit weer te zullen terugkeren.

Gezien het feit dat er voornemens bestaan om hieraan in de toekomst op meer uitgebreide en ook andere wijze aandacht te schenken, menen we te moeten volstaan met hetgeen over de joden in het algemeen summier is weergegeven. Daarnaast meenden we de namen te moeten weergeven van alle joodse inwoners, die de gemeente Denekamp telde rond de beruchte 10e mei.

Brandlichterweg 35

Isak Salomons, 70 jaar.

Brink 10

Hartog Suskind, 70 jaar
Saartjen Suskind, 67 jaar

Brinkstraat 32

Jacob ten Brink, 54 jaar
Carolina Weijel, 41 jaar
Minna Aaltje ten Brink, 15 jaar
Aaltje Minna ten Brink, 13 jaar
Samuël ten Brink, 12 jaar

Brinkstraat 33

Mozes Salomons, 52 jaar
Rebekka Meiers, 47 jaar
Bertha Hendrina Salomons, 18 jaar
Hendré Salomons 16 jaar

Brinkstraat 69

Eva Salomons, 73 jaar

Brinkstraat 75

Izaäk ten Brink, 81 jaar
Maurits ten Brink, 46 jaar
Else Frank, 29 jaar
Harry ten Brink, 4 jaar
Johanna ten Brink, 3 jaar
Klara Mendal, 30 jaar

Prins Hendrikstraat 1

Minna van der Walde, 82 jaar
Adolf ten Brinke, 52 jaar
Johanna Frank, 42 jaar
Hendeliëna ten Brink, 12 jaar
Samuël Victor ten Brink, 11 jaar
Lina ten Brink, 9 jaar

Krabbendijk 18

Daniel Samuel ten Brink, 46 jaar
Aaltje Hekacher, 44 jaar
Henriette Dientje ten Brink,
11 jaar
Louis Levie ten Brink, 41 jaar
Julchen Süskind, 9 jaar

Aan het begin van dit verhaal is al even vermeld dat de Duitse generaal Christiansen, die tijdens de bezetting opperbevelhebber was van het leger in Nederland, in september 1944 enige tijd vertoefd heeft in het toen nieuwe huis van meester Mulders aan de Oldenzaalsestraat.

Op de Oldenzaalsestraat zelf waren toen slagbomen geplaatst, waarbij soldaten wacht hielden. Slechts het "Wehrmachtsverkeer" mocht er door. Denekampers die naar Oldenzaal wilden moesten over de Wilhelminastraat (heette toen Willem de Zwijgerstraat), de Oude Dijk richting Beuningen, vervolgens in Beuningen rechtsaf naar Schellings. Daar kwam men dan weer op de grote straat.

Lange Voor 14

Dagobert ten Brink, 51 jaar
Hermina de Vries, 44 jaar

Lange Voor 16

Lisette Kleffmann, 83 jaar
Roza ten Brink, 49 jaar
Sigmund ten Brink, 38 jaar

Nordhornsestraat 16

Hartog Elkus, 62 jaar
Hermine Röttgen, 53 jaar
Lefman Hartog Elkus, 29 jaar
Helena Sara Elkus, 28 jaar
Benno Benjamin Elkus, 24 jaar
Jacob Elkus, 17 jaar

Nordhornsestraat 36

Izaäk Salomon Suskind, 46 jaar
Bertha Salomons, 43 jaar
Johanna Aaltje Suskind, 7 jaar
Herman Menno Suskind, 4 jaar
Siegfried Suskind, 21 jaar

Nordhornsestraat 41

Leopold Salomons, 49 jaar

Nordhornsestraat 70

Genetta ten Brink, 87 jaar
Alex Salomons, 45 jaar
Frida Vohs, 23 jaar
Carel Salomons, 12 jaar

Oldenzaalsestraat 9

Abraham Suskind, 77 jaar
Flora de Vries, 67 jaar
Eliëzer Salomon Suskind, 42 jaar

Ootmarsumsestraat 13

Julius ten Brink, 41 jaar
Henriëtte Karoline Salomons,
28 jaar
Johanna ten Brink, 3 jaar.

In totaal 57 personen.

Steeds feller werden de reacties van de kant van de bezetter en zijn handlangers van de Sicherheits Dienst (SD) op de ondernomen activiteiten van de ondergrondse en andere verzetsorganisaties. Dat de SD hierin niet altijd slaagde is wel gebleken uit het voorval op 12 februari 1945. Drie belangrijke leden van het ondergrondse verzet waren opgepakt door de SD. Deze werden naar de cellen van het gemeentehuis overgebracht. Met behulp van enige jongelui, die bij de luchtbescherming waren, wisten deze via een nooduitgang achter het gemeentehuis, te ontsnappen.

Bij die ontsnapping stonden fietsen in het gangetje tussen waar toen Sanders en de bakkerij van Bekhuis stonden. En toen ging het op de fiets richting Singraven naar een nieuw onderduikadres.

De mensen die geholpen hebben met de ontsnapping hadden ergens een zender in de Mekkelhorst bij een boerderij. Later werden ze nog gearresteerd en naar Duitsland gebracht.

Na de ingebruikname van het nieuwe gemeentehuis in Denekamp, enige maanden geleden, werd de kelder achter het oude gemeentehuis afgebroken. Deze kelder, die destijds ook dienst heeft gedaan als gevangenis, is in 1944 gebouwd als schuilkelder. In de muur van deze kelder bevond zich een fles met daarin een stuk papier, waarop de volgende tekst stond.

"Herman Jan Sandvoort, metselaar, geb. 26-10-1914, Gradus Johannes Pierik, metselaar, geb. 15-10-1898, H.J.B. Oortman, geb. 6-6-1918. Deze kelder gemaakt door dwangarbeid door Adolf Hitler. Anno 1944."

Na de oorlog was tot voor kort in deze ruimte het gemeentearchief gevestigd.

De dag waarop Denekamp bevrijd werd is door Dingeldein uitvoerig beschreven. Dit willen wij u thans weergeven.

Op de avond voor de dag waarop Denekamp bevrijd zou worden was dokter Dierick al in Denekamp gesignaleerd, komende vanuit zijn onderduikadres in Rossum. Dierick heeft zijn praktijk in Denekamp moeten opgeven, omdat hij de zogenaamde loyaliteitsverklaring niet wilde ondertekenen. Later werd hij in Duitsland tewerk gesteld.

Het was maandag 2 april 1945, Tweede Paasdag. Tegen half negen ging het gerucht dat de geallieerde troepen op weg waren naar Denekamp. Even later werd er geschoten in de richting Beuningen. Tien minuten later rolden de eerste Engelse legerauto's in snelle vaart het dorp binnen. Het waren 'bren carriers'. De r.k.kerk stroomde plotseling leeg. De eerste jongens van de ondergrondse doken op in hun blauwe overalls. Ook de jongens van de N.B.S. (Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten) kwamen voor de dag. Enige stagnatie ontstond er op de hoek bij Hermelink. Van de Nordhornestraat kwamen drie Duitse wagens, er werd geschoten, de wagens stopten, de soldaten werden overmeesterd. Overal waaiden spoedig vlaggen. Er viel een druilerige regen en het waaid. Ook kwamen er tanks, gevechtswagens, tractoren met zware kanonnen enz. Door de Nordhornestraat en de Brinkstraat gingen ze. Op de Veldkamp stonden de kanonnen met de loop richting Duitsland in een rij van Hövels tot Nijmeyer.

De Tommy's schenen dik in de sigaretten te zitten en gooiden er vaak wat tussen het vele publiek. Onderduikers kwamen voor de dag. Onder hen vele Italianen.

't Wilhelmus werd gezongen en Oranje Boven. De grote klok werd geluid. Dit ging zo door tot een uur of zeven 's-avonds. Dan kwam er rust.

DE VLIEGENDE HOLLANDER

VERSPREID DOOR DE GEALLIEERDE LUCHTMACHT

LAATSTE NUMMER, 18 MEI 1945

DUITSCHLAND CAPITULEERT

PROCLAMATIE

LANDGENOOTEN,

Het uur der bevrijding is thans ook voor U aangebroken. Het oogenblik, waarop U en I met zoveel spanning en angst gewacht hebben is daar.

Ik weet van de bittere beproevingen, waaronder Gij afgesneden van een deel van ons Vaderland, deze laatste maanden hebt geleefd.

Die druk heeft thans een einde genomen.

Ik weet ook van den bovemenscheitigen moed, waarmee Gij de zwaarste ontberingen hebt gedragen.

Talrijke handen zijn uitgestrekt om het einde. Over moeden zooveel mogelijk te bespieden, maar veel zal daarbij afhangen van Uw rustige en onbedachte houding in de komende dagen.

Wijkt allen mede deze een rustig verloop te geven.

Gehoorzamt, sluit de bevelen van het Geallieerde Opperbevel, waarmee de Regering een regeling heeft getroffen. Luistert naar de aanwijzingen van Uw Nederlandsch Militair Gezag, dat krachtig de regeling onder leiding en verantwoordelijkheid der Nederlandsche Regering, zijn taak in verband met het Geallieerde Opperbevel verricht.

Ik hoop spoedig op Nederlandschen bodem terug te keeren om met mijn verantwoordelijke taakgevers de leiding van 's Lands zaken weer op My te nemen.

Dat Gods zegen op U allen ruste.

Nederland herrijst.

Leve het Vaderland!

WILHELMINA.

Proclamatie van koningin Wilhelmina, zoals deze in de jaren '44-'45 overal in de bevrijde gebieden werd uitgegeven.

Holland vrij!

De spanning is gebroken! Wekenlang werd ons de keel toegeschneden, als wij dachten aan de wanhopige toestand, waaraan onze landgenoten in 't westen waren blootgesteld. De berichten over de voedseltransporten deden de hoop herleven, dat dit gemartelde volk van Nederland zijn zonen en dochters in het westen zou mogen behouden en nu is dan, toch nog onverwacht, de overgave van de nazi-horden een feit geworden. Vandaag is het wellicht de grootste dag in de geschiedenis van de Nederlandse stam. Vanmorgen om acht uur zijn de wapens gestrekt en vandaag nog zullen de eerste geallieerde troepen de vesting Holland binnentrekken.

Niet te noemen is het leed, dat nog in deze onze westelijke provincies werd uitgestort, verwoestingen, die de desperado's hebben a zal Holland te boven komen, de verwoestingen worden. Nederland zal herrijzen! Wij allen tot een land, waarin het goed is te wonen, die wij in dit uur der bevrijding tezamen al

Het Derde Rijk onderteekent de onvoorwaardelijke overgave
— eerst te Rheims, dan te Berlijn

Is een onvoorwaardelijke overgave van een Franse onderwerping aan de leiding van
Rheims heeft Duitsland zich onvoorwaardelijk overgegeven. Tegen een achtergrond
van het volledige oosten, onder officieel de vrede van de vrede, die de
tweede wereldoorlog van eindeloos schrik, die er niet kan worden in landen
binnen. Tegen de terugkeer en terugkeer van een wereld verrijking gerechtigd.
In de geschiedenis der toekomstige vrede afgeleide. Aan den naam van Hitler en

IN DE RUINES
VAN BERLIN

Op 8 Mei, ontvallen in Berlin, naar

De ploertenstreken van

Sijsie met z'n manke poot

Antoon Aardbei (Mussert)

Max Blokdweil

Rot van Tong (ex bankrover)

Hermann Göring

Joseph Göbbels

Himmler . . . en

Adolf

met zijn dievenbende!!

De lieve bende bij elkaar voor 25 ct.

MEI 1945

Nadruk verboden

Zo is de bevrijding in Denekamp-dorp door Dingeldein ervaren. In de wat verderaf gelegen buurtschappen kwam de bevrijding een dag later.

Zo onder meer in Lattrop en Breklenkamp, waar de Tommy's met hun tanks pas dinsdags arriveerden.

Op Eerste Paasdag 1945 was het in het grensplaatsje Breklenkamp een drukte van jewelste. Het waren allemaal Duitse soldaten, sommige nogal wat nerveus, anderen hondsbrutaal.

Ze voelden het aankomen, ze wisten dat hun uur geslagen was. Bij menig boer "eisten" zij paarden en wapens op om daarmee te kunnen vluchten, de grens over. Daar weer "haalden" zij vee op. Ze waren zo brutaal dat ze met groot Kabaal gewoon bij de boeren binnenkwamen en van alles opeisten. Sommigen reden met de wagen zo door de niendeur naar binnen. Dan voelden ze dat een geallieerd vliegtuig in de buurt was.

Ook hadden ze op de boerenwagens kleding liggen van gesneuvelde militairen, alles namen ze mee.

Bij de boeren bleven zij totdat het avond was. Ze hadden klaarblijkelijk afgesproken dat ze gezamenlijk zouden vertrekken vanaf rond acht uur's-avonds.

Dat ging dan de hele nacht door. Menig boer heeft, nadat ze weg waren, de deur van de boerderij op slot gedaan, en gedacht: "wat er de andere dag nog in de schuren is, zien we wel." Zo bang waren ze toen eigenlijk.

Angstige en benauwde tijden hebben dus ook de mensen in de buurtschappen meegemaakt. Waar was je veilig, wie kon je vertrouwen? In de herfst van 1944 was de Duitse commandopost in Lattrop beschoten. Deze post bevond zich in het huis naast waar nu Tijscholten zit. Heel Lattrop werd toen door de Duitsers uitgekamt. Wie had dat gedaan?

Het was die bewuste dag nogal rustig. De Duitsers hadden het er dus extra moeilijk mee. Ze konden in de bossen niet teveel zien. Daarom schoten ze overal maar door, het leek vaak wel in het wilde weg. Dit waren angstige ogenblikken voor de mensen, die op 't veld en de akkers werkten.

Eindelijk dan kwamen de Tommy's met hun tanks richting Lattrop en zo naar de grens in Breklenkamp. Op verschillende plaatsen trok men de grens over. Onder andere bij Brookman en Bergman. In Lage hebben ze nog wel even wat tegenstand te verduren gehad. Daar hadden zich nog wat Duitse soldaten in dekking begeven en beschoten vandaar uit de tanks. Dat was in de buurt van Selkes. Een paar dagen lang gleden de geallieerde tanks door dit grensplaatsje.

De jeugd stond aan de straat met eieren om deze te verruilen voor chocolade en ook wel voor sigaretten. "Egs,egs", riepen ze, "tjoklat, tjoklat".

Wij willen dit artikel besluiten met de volgende uitspraak van Zant: "Geen vrede verdient de naam van vrede, wanneer daarin de kiem van een nieuwe oorlog verborgen ligt." Net als toen, in 1918!!!

Laten we ter nagedachtenis aan de gevallen en verdrevenen voor onze vrijheid als gevolg van deze oorlogshandeling eens een visueel eerbewijs brengen in Denekamp. Het zou best iets zijn voor het nieuwe gemeentehuis, niet?!

Na vijfendertig jaar bevrijd te zijn mag dat wel!

NOTEERT U MIJ VOOR:

- ☐ een abonnement op 't Onderschoer
☐ het lidmaatschap van Heemkunde Denekamp
☐ toezending van nadere informatie over deelname aan de
 aktiviteiten van de werkgroepen.

Naam :

Geboortedatum :

Straat :

Woonplaats :

Postadres :

Ik wacht met betaling tot ik een accept-girokaart
ontvang.

datum:

(handtekening)

Hebt u opmerkingen, wensen of suggesties met
betrekking tot de inhoud van 't Onderschoer of
heeft u zomaar een vraag op heemkundegebied,
dan kunt u daarvoor dit formuliertje uitknippen.

AAN DE REDACTIE VAN 't ONDERSCHOER

.....
.....
.....
.....

afzender:

Naam :

Straat :

Woonplaats/postadres :

BRIEFKAART

postzegel
45 ct.

Aan: HEEMKUNDE DENEKAMP

Diepengoor 16

7591 BW D e n e k a m p

BRIEFKAART

postzegel
45 ct.

Aan: Redactie van 't Onderschoer

Diepengoor 16

7591 BW D e n e k a m p

~ bosanemoon ~

